

BN Bunjevačke Novine

www.bunjevci.net

Subatica, avgust 2025. - Godina XXI - Broj 242 - Cina: 50 dinara

ISSN 1451-2505

9 771451 250009

Dužionica u Somboru

Bunjevački Nacionalni Savet

Национални савет буњевачке националне мањине

Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine

National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

BUNJEVAČKI
INFORMATIVNI CENTAR

Novinsko-izdavačka ustanova
„Bunjevački informativni centar”
Redakcija „Bunjevački novina”
i dičijeg lista „Tandrčak”

Telefon: 024/523-505; e-mail: bic@bunjevci.net

Pratite nas i na internetu: www.bunjevci.net

Gledajte TV emisiju na bunjevačkom jeziku

„Spektar”

Radio-televizija Vojvodine, drugi program, nedjeljom od 17,30 sati

Bunjevački nacionalni praznici:

2. februar, *Dan Velikog prela*

23. februar, *Dan izbora prvog Nacionalnog savita*

15. avgust, *Dan Dužijance*

25. novembar, *Dan Velike narodne skupštine Srba,
Bunjevaca i ostali Slovena*

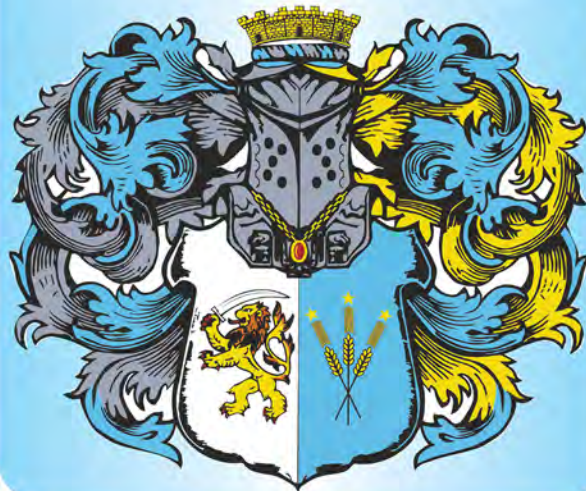
PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA
IZ OBLAKA RAŠIRILA KRILA,
OJ BUNJEVČE PROBUDI SE SADA
STAREŠINO SUBATICE GRADA.

MENE MATI UČILA PIVATI
PIVAJ SINE DA BUNJEVCI ŽIVE,
NEK NAM ŽIVI NAŠA MILA BAČKA,
TAMBURICA, PISMA BUNJEVAČKA.

NE ZOVEMO SAMO BOGATAŠE
VEĆ I DRUGE STANOVNIKE NAŠE,
JA SAM SINAK SUBATICE GRADA
NE DAM VIŠE DA MOJ NAROD STRADA.

BUNJEVAČKA SVEČANA PISMA

OSNIVANJE I FUNKCIONISANJE NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR” POMOGLI

MINISTARSTVO
KULTURE
REPUBLIKE
SRBIJE

POKRAJINSKI
SEKRETARIJAT
ZA INFORMACIJE
AUTONOMNE
POKRAJINE
VOJVODINA

Glasiloo bunjevačke nacionalne manjine

Godina XXI Broj 242

Avugst 2025.

Cina 50 dinara

Izlazi prve nedilje u misecu

Izdavač:

NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI
CENTAR” - Subatica

Osnivač izdavača:

NACIONALNI SAVIT BUNJEVAČKE
NACIONALNE MANJINE

V.d. direktora NIU „BIC”:

Lazarela Marjanov

Nadzorni odbor:

Veljko Vojnić, Ružica Parčetić
i Tamara Babić

Glavni i odgovorni urednik

„Bunjevački novina”:

Nikola Stantić

Redakcija:

Nikola Stantić (novinar i lektor)

Ksenija Stojičić (gradska hronika)

Tamara Babić (kultura)

Miroslav Vojnić Hajduk (kultura i tradicija)

Siniša Tikvićki (on-line izdanje)

Stalni saradnici:

Ana Vojnić Kortmiš, Nikola Ostrogonac,
Eva Kovač Pečkai, Tihomir Kujundžić Matković,

Ružica Parčetić, Ivan Katančić

Tehnički urednik:

Nikola Stantić

Fotografija:

Nikola Stantić

Naslovna strana:

Dužionica u Somboru

Adresa:

Trg cara Jovana Nenada 15/2,

24000 Subatica

Telefon/fax: 024 523-505

e-mail: bic@bunjevci.net

Štampa:

Rotografika Subatica

Tiraž:

1.000

Dizajn:

Studio Trid Beograd

Distribucija:

„Press international” - Novi Sad,
„Centrosinergija” d.o.o. Novi Beograd

List je upisan u Registar javnih
glasila Agencije za privredne reg-
istre Republike Srbije pod regis-
tarskim brojem: NV000430
COBISS SR-ID 133482759

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi
Sad
659.3(=862)

Rič urednika

Poštivana čeljadi,

„U ime nas, Bunjevaca, i četiri vika našeg postojanja na ovoj plodnoj panonskoj ravnici, u ime naši didova i pradiđova, u ime svi vridni ratara i duboki brazda natopljeni znojom iz koji klasje zašušti u srid lita – evo kruga od novog žitnog zrnja i u njemu tajna simena života! U njemu su hiljade naši očenaša s virom ‘neka bude volja tvoja’” – ovu poruku je prid gradonačelnika Sombora iznela Natalija Matarić, bandašica bunjevačke „Dužionice” koja je, potom i pridala ranije blagoslovljen krug od novog žita.

Upravo je u toj poruki nagovišćeno zašto je ovaj običaj toliko važan za Bunjevce. On svidoci o boravku Bunjevaca na ovim prostorima već četiri vika, svidoci o povezanosti sa postojbinom, potvrđiva povezanost generacija kojima kroz vene teče krv koja je često kapala i po plodnoj ravnici, a koliko je tek

znoja proliveno svake godine prilikom pripravljanja zemlje, sijanja žita, pa konačno, do najvridnijeg posla - risa, skidanja ploda, skidanja zlatni zrna života. Konačno, u toj poruki je sadržana i velika vira Bunjevaca koji u Bogu vide zaštitnika, al i saradnika u najvažnijem poslu koji na astal donosi krug.

Dužijanca je proslavljena i u Čonoplji, ko dio programa obuvaćenog akvitnostima Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, a sva okupljanja naše čeljadi najavljuje i centralnu proslavu nacionalnog praznika – obilježavanje „Dana Dužijance” u Subatici, ko i svake godine na Veliku Gospojinu, 15. avgusta. Biće to još jedna prilika da se radost dobrog svršetka žetve i zafalnost Bogu na pomoći podili sa svim Bunjevcima i onima koji poštivaje našu zajednicu.

Strana 4-6

Strana 7-8

Strana 15

Strana 16-17

Strana 21

Strana 32-33

Sadržaj

4-6

Kad iz znojom natopljeni brazda zašušti žito

7-8

Tradicija živi priko mladi

9

Zafala za krug i život

15

Pripravljanje za Dužijancu

16-17

Raspust nosio prilike za ispoljavanje kreativnosti

18-19

Najveća čast u familijama kod Bunjevaca

21

Ej, salaši na severu Bačke

22

Starovinsko u novom ruvu

32-33

Konjičke trke u čast žetve

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u misecu donese „Bunjevačke novine” pritplatite se na nji.

Godišnja pritplata je 600 dinara (sa ptt troškovima).

Platit možete na naš tekuci račun: 200-2642360101825-19 (Poštanska štedionica)

sa naznakom za pritplatu.

Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.

Posli uplate nazovite nas kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

SOMBORSKA BUNJEVAČKA DUŽIONICA – ČUVA TRADICIJU

Kad iz znojom natopljeni brazda zašušti zlatno žito

Somborska bunjevačka Dužionica održana je u nedilju, 20. jula, po 25. put od reosnivanja UG „Bunjevačko kolo” u čijoj se organizaciji pripravlja. Somborski Bunjevci su ovom svečanom manifestacijom proslavili

kraj još jedne žetve i kroz običaj i tradiciju, a s posebnim naglaskom na duhovnu simboliku običaja, ujedno obilježili i svoj nacionalni praznik.

Tradicija Somboraca je da Dužionica okupi goste sa svih strana pa

Suzana Kujundžić Ostojić

Veljko Vojnić

Antonio Ratković i Dejan Parčetić

su tako i za ovogodišnju svečanost stigli dragi gosti iz Subatice, Bajmaka, Čonoplje, Lemeša i uvijek posebno dragi Bunjevci iz mađarski pogranični mesta.

Članovi „Bunjevačkog kola”, na čelu s pridsidnikom **Dejanom Parčetićem**, dočekali su goste na va-

roškom trgu u ladu bodoša nuz fajkere i tamburaše. Svojim dolaskom svečanost su uveličali dragi prijatelji i saradnici počev od pridsidnice Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine **dr Suzane Kujundžić Ostojić**, **Veljka Vojnića**, pridsidnika „Bunjevačke

Blagoslov kruva u Crkvi Prisvetog Trojstva u Somboru

Kruv od novog žita pridat gradonačelniku Sombora

matice" i zaminka pridsidnice, **Tihomira Vrbanovića** pridsidnika IO NSBNM, **Miroslava Vojnić Hajduka - Marače**, **Branka Pokornića**, prdstavnika somborske varoši **Jasmine Ilić**, članice Varošskog vića za kulturu, **Silarda Janковиća**, člana Varošskog vića za nacionalne zajednice, pa sve do prdstavnika prijateljski udruženja i članova bratskog GKUD „Ravan-grad“.

Na mlade risare u lipim nošnjama sa slamarskim obiluzjima čekali su uparadeni konji i fijakeri da ji, na čelu s ovogodišnjim bandaškim parom **Natalijom Matarić** i **Bojanom Fratrićom**, ponese do Crkve Prisvetog Trojstva na svetu misu Zafalnicu.

Znamenja Dužionice, kruv od novog brašna, krunu i vinac poneli su bandašica i bandaš što je, po običaju, na svetoj misi, nuz molitvu i zafalnost, blagoslovljeno. Od vajakada, risari su posli crkvenog dila svečanosti igrali veliko bandašicino kolo na centralnom gradskom trgu pa je tako i ove godine. Kroz cilu varoš se ore tambure, zašušte nošnje i tako sve do županjskog zdanja di se blagoslovljen kruv pridaje gradonačelniku Sombora.

Svečanost pridaje kruva započela izvođenjom svečane bunjevačke pisme „Podvikuje bunjevačka vila“ koju su, nuz tamburaše odpivali **Zorana Iduški**, **Nikola Čutura** i **Iva Čičovački**.

– U ime nas, Bunjevaca, i četri vika našeg postojanja na ovoj

plodnoj panonskoj ravnici, u ime naši didova i pradidova, u ime svi vridni ratara i duboki brazda natopljeni znojom iz koji klasje zašušti u srid lita – evo kruva od novog žitnog zrnja i u njemu tajna simena života! U njemu su hiljade naši očenaša s virom „neka bude volja tvoja“! Primite, poštivani gradonačelnice, ovaj kruv blagoslovljen na oltaru naše vire da smo nuz vas uvijek na pravom putu – naglasila je bandašica Natalija Matarić pridajući kruv gradonačelniku Sombora **Antoniju Ratkoviću**.

Zafalivši se prigodnim ričima udruženju i bandašici na blagoslovljenom kruvu, Ratković je istako:

– Dužionica je jedna od najstariji i najznačajniji tradicija koju s ponosom čuvamo i nigujemo u našoj varoši. Ona prdstavlja duboko ukorenjen izraz zajedništva i sloge, a Sombor je sridi-

na u kojoj se ljudi uzajamno poštivaje, razumiju i uvažavaje, sridina u kojoj se ne ističe različitost, već niguje posebnost! Izuzetno sam ponosan na sve nas Somborce, kad ovako zajednički, u radosti i veselju, proslavljamo ovaj značajan žetveni običaj, jel slavec svršetak žetve, ujedno slavimo plodnost i njezino obnavljanje, ko simbol cikličnosti života i pobide nad prolaznošću. Još jedared, čestitam vam uspšno završenu ovogodišnju žetvu, čestitam vam Dužionicu! – poručio je gradonačelnik Ratković priuzimajući blagoslovljen kruv.

Blagoslovljen kruv je poslužen i podiljen gostima u svečanoj županjskoj sali pa nuz lipe tamburaške note, nošnje su još jedared zašustile prid Županijom. Veselje i proslava Dužionice je nastavljena u sali „Galea“. Po običaju, prdstavljni su risarski parovi koje su dočekali baćo i nana, poškropili ji svetom vo-

dom i mekinjama. Prija svečane užne goste i risare je, u ime domaćina, pozdravio pridsidnik „Bunjevačkog kola“ Dejan Parčetić.

– Dužionica nam je jako draga. Posebno je važna jer označava kraj jedne žetvene godine od koje očekivamo taj, što bi pisnici kazali, „kruv naš nasušni“! A ja bi lično poželio da taj kruv svima bude sladak i da ga ima do godine i nove žetve. Posebno moram istaknit zadovoljstvo što je interes za našu proslavu pogotovo med mladima sve veći, a što divani o tom da se med mladim svitom budi nacionalna svist. Čast nam je da i ove godine imamo goste Bunjevce iz Mađarske, a želja nam je da se na ovaj način sačuvaje naši običaji i identitet kako s ove strane granice Srbije tako i kod naši Bunjevaca van granica zemlje, a posebno kod naši dragi prijatelja u Mađarskoj – naglasio je, izmed ostalog, Dejan Parčetić, pridsidnik UG „Bunjevačko kolo“ u Somboru.

Svetkovine, običaji i okupljanja su prilike kad se nuz radovanje pripoznaju rezultati rada zajednice koji nisu zanemarljivi, a Dužionica upravo to i pokaziva.

– Svake godine se, Bogu fala, napriduje. Običaj se čuva, ima prilipi nošnji, tušta mlade čeljadi, tušta oni koji se trude sačuvat ovaj divni običaj u Somboru. Izazovi su nam isti ko i kod nas u Subatici. Dvadeset prvi vik je, sve ide nikim svojim tokom, i jezik i običaji, a sve u cilju da se iden-

titet naš bunjevački sačuva... Čini mi se da su se Sombor i njegova sela najviše aktivirali, al radi se i u Subatici, pa i priko granica naše zemlje. Lagano se naš svit budi što je zdravo lipo, al moralo bi, čini mi se, i malo brže, jel potribno je zbog vrimenta i zbog sveg što donosi novo vreme - da ne izgubimo tušta generacija, jel onda bi to bilo teško vratit. Zaista, Dužijanica je štogod što je svima nama u krvi. Njoj se svi radujemo, svi je volimo i oni koji su ratari pa njim je to poso, a i mi koji to nismo. Kadgod se znalo da brez kruva nema života. I upravo je nama taj krv, prinošenje kruva i zafalnost Bogu najveći praznik – istakla je pridsidnica NSBNM Kujundžić Ostojić.

Saradnja s BKC Bajmak je od samog osnivanja udruženja bila i ostala na nivou prijateljstva i dobre saradnje pa su Bajmačani uvijek rado viđeni gosti u Somboru.

– Važna je dobra komunikacija, poštivanje i međusobna saradnja, jel tako uvijek učimo i napridujemo. Tako ovaj put, jel smo počastvovani što smo dobili poziv za učešće na somborskoj bunjevačkoj Dužionici kojoj damo doprinos ko i naši prijatelji Somborci što svojim učešćem doprinose manifestacijama, odnosno festivalima koje pripravljamo u Bajmaku. Možem kazat da je program somborske Dužio-

nice dobro osmišljen, organizovan i da se Somborci mogu pofalit da kvalitetno obilježavaju bunjevački nacionalni praznik – istako je Branko Pokorni iz Bajmaka.

Iz godine u godinu, sve je više bunjevačke čeljadi koja za Dužionicu rado dolazi u Sombor.

– Zdravo nam je lipo. Cilog dana smo se lipo družili, divno se osiće i ako budemo zvani dogodine ćemo rado doći! – divanilo je Nikola Ivić iz Baje.

Važno je da idemo jedni drugima, da se zajedno radujemo i slavimo, naglašava podpridsidnica UG „Bunjevačko kolo” Aleksandra Medurić Kalčan koja je ujedno imala i ulogu nane – domaćice Dužionice.

– Imamo tušta prijatelja u Mađarskoj, trudimo se da nji nikad ne zaboravimo, da nam budu dragi gosti, da divanimo i družimo se, jel i oni su uvijek za nas tu ko divni domaćini tako da je to obostrano lipa saradnja. Kad je o lipoj saradnji rič, istakniću i to da ko članica GKUD „Ravangrad” ko i brojna čeljad iz „Bunjevačkog kola” koji su članovi obadva udruženja trudimo se uvijek bit tu jedni za druge, a pogotovo kod manifestacija koje su nam svima od velikog i nacionalnog, a i varošskog značaja – objasnila je Aleksandra Medurić Kalčan.

Slobodan Vukobratović iz GKUD „Ravangrad” je podsitio na saradnju s „Bunjevačkim kolom” od samog osnivanja udruženja.

– Za ove godine kako saradivamo, bukvalno smo ko jedna kuća. Nigujemo običaje Srba starosidilaca i Bunjevaca. Trudimo se, pogotovo kad pripravljamo i nigujemo običaje, da mi koji smo Srbi divanimo ikavicu koju svi već i znamo. Jednostavno, Dužionicu doživljamo ko i prijatelji Bunjevci, naša dica tu igraje, pripravljaje se pa se svi jednako radujemo Dužionici!

Za mlade je uloga risara velik izazov. Raduju se igri koja njim je u krvi, a posebno nošnji koju ponosno nose. Utiske koje im bandaške uloge zabiluže, kažu pamte cilog života.

– Za mene je ovogodišnja Dužionica i uloga koju imam zapravo velika čast i prilip osiće. Kad je o bunjevačkim običajima rič, da budem bandaš u Somboru, e to mi je, zaista, bila najveća želja jer bio sam ko gost bandaš i u Lemešu i u Čonoplji, al ipak je najveća čast bit varoški bandaš, pogotovo što su u mojoj familiji, počev od majke i dide pa priko oca, mame i braće, baš svi imali ove časne uloge. Sad je eto na mene došo red i srce mi je puno! – riči su somborskog bandaša Bojana Fratrića.

– Bilo je ovo za mene nepo-
noljivo iskustvo, divan dan!

NAJLIPŠI ZA NAJLIPŠE

Med lipim fijakerima, a koji je svaki za sebe bio štogod drugčiji i jedinstveniji, pažnju je posebno privuklo fijaker koji je namijenjen za bandaški par.

– Pripravljali smo se duže ove godine kako bi vako sve izgledalo. Pomagala je i supruga i njezina mater, moja tašta, da bi fijaker, mala Viktorija, bio lipo uglancan, ukrašen žitnim vlačom i pletenim dekorom. Uprgo sam kobile nonijus rase, a nuz mene su i moja dva unuka na koje računam ko naslidnike ljubavi prema konjima, fijakeru i običaju Dužionice – objasnio je Ivan Pekanović u ulogi fijakeriste.

Posebno mi je bila čast što pridajem krv gradonačelniku! A nošnju i folklor volim. Već sam dugo u folkloru što sam ponela iz svoje familije, jel su i moji roditelji volili i učestvovali na Dužionicama tako da smo i moj brat i ja krenili već poznatim folklornim stazama! Ovaj dan ću zauvik pamtit! – divanila je Natalija Matarić, bandašica.

I najmlade risaruše ovogodišnje Dužijance su svoju ulogu ponosno iznele.

– Moja sestra Tijana ima pet, a ja osam godina, danas smo nas dvi bile risaruše, nosile smo bili šling. Nije nam bilo ni teško ni zdravo vruće, igrale smo u kolu nuz tatu, mamu i moje tri sestre Milicu, Jelenu i naravno Tijanu – objasnila je Petra Parčetić.

Radost i veselje svršetka još jedne žetve s obilježjem nacionalnog praznika, nuz pismu TS „Kulturica”, a nuz lipi glas Zorane Iduški nastavljen je nuz svečanu užnu. Tambure su razgalile i goste i domaćine „Somborske bunjevačke Dužionice 2025”. Bogu fala, kruva će bit, nek je zdravlja i da se dogodine opet vidimo i zajedno slavimo!

R. P.

Foto: Mirjana Maksić

NAKON POSLIDNJI OTKOSA NA ŽITNIM POLJIMA U ČONOPLJANSKOM ATARU ODRŽANA JE I DUŽIJANCA

Tradicija živi priko mladi

Sposljednjim otkosima u čonopljanskom ataru, članovi Bunjevačkog kulturnog centra „Sombor-Čonoplja” započeli su pripravljanje „Dužijance” koja je ko svečana seoska manifestacija održana u subotu, 19. jula. Poštivajući tradiciju i običaje svoji pridaka, u Crkvi Svi Sveti, održana je sveta misa zafalnica koju je služio vlč. **Josip Štefković**, dekan somborski.

Svečanu manifestaciju su uveličali svojim dolaskom gosti na čelu s pridsidnicom Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine dr **Suzanom Kujundžić Ostojić**, podpridsidnicom UG „Bunjevačko kolo” **Aleksandrom Medurić Kalčan** ko i gostima iz Subatice, Sombora...

„Čonopljanska bunjevačka Dužijanca” okupila je mlade risare, od

dice s korpicama vlača pa sve do momaka i cura koji su se za ovu priliku obukli u najlipše svile i nošnje. Ko posebno pripoznatljivi detalji, prusluka su krasile perlice od slame, a u divojačkim kosama upleteni su slamarski cvatovi i krunice.

Kruv od novog žita, vinac i krunu od zlatnog žitnog klasja u crkvu su doneli risari na čelu s bandaškim parom **Martinom Marton**, bandašicom, i **Goran Fratrićom**, bandašom.

– **Lipo je vidit crkvu u kojoj ima više mladi neg starije čeljadi** – istako je velečasni Štefković koji je tokom svete mise blagoslovio kruv od novog brašna. Po čonopljanskom običaju, blagoslovljeni kruv je pridat pridsidnici NSBNM dr Suzani Kujundžić Ostojić nuz

prigodne riči bandašice Martine Marton.

– U ime svi Čonopljana, s virom i molitvom koju nas je sin Božji naučio, blagoslovili smo zelena žitna polja i mlado zrnje, a s velikom zafalnošću dočekali smo, evo, i svršetak žetvu te vam pridajemo krv od novog brašna. Mi, mladi ovog sela, nuz blagoslovljen krv, dajemo vam i rič da ćemo, nuz Božju pomoć i viru, sačuvati naše bunjevačke običaje i prinositi ji na generacije koje dolaze posli nas – istakla je bandašica prilikom pridaje kruva pridsidnici Bunjevačkog nacionalnog savita.

Prvi put je, prisila se Martina, učestvovala u „Dužijanci“ prije deset godina.

– Onda nisam najbolje razumila šta znači bit bandašica i šta je zapravo dužijanca. Za sve ove godine učešća u ovom lipom običaju, a i s iskustvom bandašice somborske „Dužionice“, svatila sam koliko je ovaj običaj snažan u svojoj simboliki i koliko je važno sačuvati ga. Ja prva želim da održim ovu tradiciju i da je, jednog dana, prinosim na generacije koje dolaze, pa i svoju dicu i unučad – istakla je Martina.

Učešće u ovom običaju, za mlade risare je naročita i radost i iskustvo. Posebnu lipotu događaju dali su brojni mladi risari iz Čonoplje i Sombora kojima su se pridružili uvijek dragi gosti iz Subatice, članovi KUDŽ „Bratstvo“, a koji su i prikazali splet bunjevački igara.

– Dopada mi se običaj, jel se ide u crkvu i naglašava duhovna strana običaja. Ko učesnici „Dužijance“, posebno volim što smo u lipim nošnjama i primetni ko taki na ulici i sokacima. Svi nas tad pofale pa se osiçam ponosno, i kad šetamo u nošnji, a i kad igramo – objasnio je Stefan Stanković iz KUDŽ „Bratstvo“ iz Subatice.

Sličnog su mišljenja i ostali mladi gosti „Čonopljske Dužijance“.

– Drago mi je što smo učestvovali na „Dužijanci“ u Čonoplji, družili se s ostalim mladima, osiča se pravo zajedništvo. Inače, na folkloru sam od svoje treće godine, ovaj običaj mi je zdravo lip, nisam nikad bila bandašica, al baš bi zdravo volila! – kazala je Milica Anđelković iz KUDŽ „Bratstvo“ iz Subatice.

Za domaćine, malobrojne bunjevačke familije u Čonoplji, pripravljanje svečani manifestacija i

običaja jeste velik posao, al i velika radost. Familije Jozić i Knežević su oni koji okupljaju učesnike „Dužijance“, pripravljaše nošnje i perlice od slame.

– Dužijanca se u Čonoplji uvijek slavila, što svidioče sićanja, zapisi i slike naši didova i majki, a u kontinuitetu, naše Udruženje nuz saradnju s Župnom zajednicom i Bunjevačkim nacionalnim savitom, evo ulazi u drugu deceniju obilježavanja ujedno bunjevačkog nacionalnog praznika i završnog žetelačkog običaja – kazala je, izmed ostalog Kristina Knežević, pridsidnica BKC Sombor-Čonoplja.

Di god ima Bunjevaca ima i dužijance, kako to i Čonopljani pokazivaje i niguju, a što je pripoznato od strane zajednice.

– Ljudi nose svoje običaje, čuvaje ji tamo di su i potribni su njim. Potribni su, da bi znali sebi kazat ko su u odnosu na druge, da bi znali poštivati svoje, al poštivati i druge. Čonoplju, pa i na sva druga mesta, uvijek gledamo, a posebno ode di se priko deset godina u kontinuitetu obilježava „Dužijanca“ pa da se sve to i obnovi i sačuva. Važno je da bude

sve više mladi kako je i velečasni danas kazo da je u crkvi bilo više mladi neg nas stariji. To pokazuje da je, iako je 21. vik, ovaj običaj nama u genima, u srcu i duši i nek da dragi Bog da se nikad ne izgubi, eto, do god je nas da ima i Dužijance! – istakla je pridsidnica NSBNM dr Suzana Kujundžić Ostojić.

Dobra saradnja društava jedne opštine ko što je somborska vidi se i na vakim manifestacijama.

– Zdravo volim doći u Čonoplju med ovu čeljad koja ulažu svoje srce u sve što rade, a ova „Dužijanca“ upravo to i pokazuje. Uostalom, naš je bandaš, a Čonopljanka je bandašica što mislim da je zdravo lipo. „Bunjevačko kolo“ saradiva s većinom bunjevački udruženja, a s Čonopljom je to uvijek lipa saradnja, oni dolaze nama, a mi njima i to je ono što moramo sačuvati i održati – divanila je podpridsidnica UG „Bunjevačko kolo“ Aleksandra Medurić Kalčan.

Ko dobri domaćini, za goste i risare pripravljeno je poslužjenje od strane čonopljski familija i nuz podršku Bunjevačkog nacionalnog savita.

R. P.

SLIDI NAM CENTRALNI DOGAĐAJ PROSLAVE NACIONALNOG PRAZNIKA BUNJEVACA – „DAN DUŽIJANCE”

Zafala za kruv i život

Jedan od četiri nacionalna praznika bunjevačke zajednice u Srbiji – „Dan Dužijance” je i najjobimniji i najsadržajniji u poređenju sa priostali nacionalnim praznicima – ne slučajno. Važan je i dan kad se sićamo prvog javno održanog Velikog prela, Velika narodna skupština je jedan od najsvitliji datuma istorije Bunjevaca, i dan kad se obilježava osnivanje Nacionalnog savita je značajan, al se „Dužijanca” uvik izdvoji.

„Dužijanca” je višestruko važna, ona slavi kruv, novo rađanje, nov život, ona nas veže sa prostorima koje su Bunjevci napuštali prije četiri vika, al i običajima koje su poneli sa sobom, „Dužijanca” pridstavlja blisku vezu s virom, jel je ona upravo i to – zafala Bogu. I mož se kazat da nema Bunjevaca brez „Dužijance”, nit „Dužijance” brez Bunjevaca.

Bliži nam se centralni događaj ovogodišnje proslave – obilježavanje „Dana Dužijance”, ko i uvik, na Veliku Gospojinu, 15. avgusta. Centralni događaj počee „Misom zafalnicom” u Crkvi Uzvišnja Svetog Križa u 18 sati, a Bunjevci će potom svoje slavje podilit sa svima, u centru Subatice. Isprid „Bunjevačke matice” na Korzou biće formirana povorka, svečan defile kreće u 19,30 sati, a tom prilikom će učesnici obać i spomenbistu vlač. Blaška Rajića koji je dao ogroman doprinos da se „Dužijanca” postane ono što je danas. Program na bini i centru Subatice počee u 20 sati, doneće tradicionalnu ceremoniju pridaje kruva od novog brašna, pozdravne govore, te promociju dila tradicije i kulture bunjevačke zajednice u Subatici, dok će sve, kako je to i običaj, bit zaključeno „Bandašicinim kolom”

koje počima u 22 sata. Program realizuju Ustanova kulture „Centar za kulturu Bunjevaca” i NSBNM.

U okviru programa „Dana Dužijance” nalazile su se i „Dužijanca u Čonoplji”, odnosno „Dužionica u

Somboru”, održane su tokom jula, o čemu „Bunjevačke novine” i donose izvještaje u ovom broju, dok je u proslavu uključen godinama i Kaćmar. Ovo misto u Mađarskoj, poznato po i dalje značajnom broju Bunjevaca, biće domaćin „Dužijance” u subatu, 9. avgusta. Proslava kruva od novog žita i zafala Bogu protiču nuz zajedničku saradnju Bunjevačkog kulturnog udruženja „Neven” iz ovog mista i Bunjevačkog kulturnog centra iz Subatice.

Svečani defile mladi u bunjevačkim nošnjama, te Bunjevaca iz Kaćmara, kreće u polak šest posli podne, a tom prilikom će bit i položen vinac na spomenik Miji Mandiću koji se nalazi u ovom mistu. Slidi pridaja kruva pridstavnicima lokalne samouprave u Kaćmaru, te kulturno-umitnički program na bini, dok će okupljanje bit zaključeno narodnim veseljom u Domu kulture.

U sklopu obilježavanja nacionalnog praznika avgust nosi i „Izložbu i izbor najlipšeg somuna”, pridstavljanje bandaša i bandašica, te promociju knjige „Pita iz Neolita”. Rič je o programu koji će bit održan 12. avgusta, od 19 sati, u Varoškom muzeju u Subatici, nuz podršku Vojvodanskog muzeja i UK „Centar za kulturu Bunjevaca”.

I „Bunjevačka matica” je, ko i svake godine, uključena u obilježavanje „Dana Dužijance”, izmed ostalog i programima koje pripravlja. Tako je za 26. avgusta, u 18 sati, zakazana izložba slika, dok će program „Dana Dužijance” bit zaključen tradicionalnom „Likovnom kolonijom” koju organizuje „Bunjevačka matica”, a ona će bit realizovana na Paliću, u periodu od 5. do 7. septembra. N. S.

SUBATICA NA BUNJEVAČKOM – HRONIKA ZA JUL

Obiluzen 4. jul – Dan borca

Polaganjom vinaca na spomenike žrtvama fašizma i kod spomenika „Njevoj virstnosti” u petak, 4. jula, obiluzen je Dan borca, u znak sićanja na isti datum 1941. godine kad je na sidnici Centralnog komiteta Politbira doneta Odluka o podizanju oružanog ustanka.

Aleksandar Toković, pridsidnik SUBNOR-a Subatica, istiće da je od velikog znaćaja i dalje obiluzavati ovaj dan koji ćuva sićanje na žrtve koje su date za današnju slobodu:

– **Obaveza naša je da se sićamo nji, da prinosimo mladim generacijama, da im ukažemo na znaćaj ovi dana – sloboda je štogod što je zlatno i vridno. SUBNOR je ućinio u prithodnom periodu dosta na tom planu, da se mladima ućini dostupno putom literarni konkursa na koje su se odazvali u znaćajnom broju, revije filmova u bioskopu „Lifka” da slikom, rićju i gostima pokažemo šta je to bilo i da nauće znaćaj svi oni datuma koji su rezultirali na kraju slobodom.**

Na obiluzavanju Dana borca bio je prisutan i **Zlatko Sić**, sin palog borca **Josipa Sića**, koji je život izgubio 1999. godine na Košarama:

– **Došo sam položit vinac mojem ocu, on je bio dobrovoljac. Došo sam odat počast njemu, i svim ostalim palim borcima. Znak pažnje, eto, koliko možemo da im se odužimo za sve što su ućinili za nas. Moj tata je baš poginio na stubu odbrane. Veliko mu fala za sve što je ućinio za mene, za nas ko naciju.**

Vince na spomenike položili su pridsavnici Lokalne samouprave, Severno-baćkog upravnog okruga, SUBNOR-a, Jevrejske opštine, porodice pali boraca i pridsavnici brojni organizacija i udruženja.

Dan borca, 4. jul, obiluzavo se ko državni praznik širom bivše Jugoslavije od 1956. godine, a odlukom Vlade Srbije ućinut je 2001. godine.

Rekapitulacija rezultata u protekli godinu dana rada

Ćlan Izvršnog odbora Saveza Vojvođanski Mađara i pridsidnik Skupštine varoši **Danijel Ćivanović** i ćlanica Pridsidništva stranke i zaminica gradonaćelnika **Ćila Goli** održali su Konferenciju za novinare u prostorijama ove stranke radi sumiranja postignuti rezultata u prvi godinu dana mandata u varoškoj vlasti.

Ćivanović je istako da politićko dilovanje Saveza Vojvođanski Mađara definišu tri osnovna cilja i postavljena prioriteta:

– **To su oćuvanje varoškog jezgra i identiteta Subatice, vraćanje Palića na turistićku mapu Evrope i ravnomirni razvoj svi misni zajednica. Novoizabrana Skupština varoši zapoćela je rad u brzom ritmu, već u prvi 100 dana, u okviru ćetri redovne sidnice, doneli smo ključne odluke, koje su postavile temelj za uspišan rad u narednim misecima. Zapoćela je realizacija budžeta za 2024. godinu, usvojeni su planovi rada varoški javni pridužeća i određeni pravci kapitalni investicija sa posebnim akcentom na održavanje i razvoj obrazovni i socijalni ustanova.**

Zaminica gradonaćelnika **Ćila Goli** izdvojila je u svojem divanu pojedine znaćajne investicije i prikogranićne projekte koji se sprovode:

– **U oblasti komunalne infrastrukture izuzetno znaćajna investicija za varoš je proširenje kanalizacione mriže koji se sprovodi u okviru programa „Ćista Srbija”. Ukupno 110 km kanalizacije biće izgrađeno u razlićitim misnim zajednicama varoši di su uslovi bili pogodni, posebno u pogledu imovinskog prava. Radovi su već poćeli u nikim misnim zajedni-**

cama, narućilac radova je Ministarstvo građevinarstva saobraćaja i infrastrukture. Što se tiće snabdivanje vodom za naselja Kraljev Brig, Hajdukovo, Šupljak, Dolnji i Gornji Tavankut, Mirgeš projekti su spremni. Sem Kraljevog Briga te ostale misne zajednice nemaje vodovodnu mrižu, odnosno nisu snabdiveni vodom od strane JKP „Vodovod i kanalizacija”. Procinjena vridnost investicije je 1,7 milijardi dinara, odnosno 15 miliona evra u slućaju Gornjeg i Dolnjeg Tavankuta i Mirgeša, a 1,8 milijardi dinara, odnosno 15,3 miliona evra u slućaju misni zajednica Kraljev Brig, Hajdukovo i Šupljak. Za obadva projekta pokušavamo lobirati na višim nivoima kako bi obezbedili sridstva. Velićina projekata je taka da ne možemo sridstva obezbediti iz našeg budžeta. Iz budžetski sridstava smo mogli finansirati manje projekte, poput proširenja vodovodne mriže u misnim zajednicama Zorka u dućini od 8 kilometara i Makova sedmica u dućini od 5,5 km, što će uticati na 180 domaćinstava. U saradnji sa „Srbijagasom” u toku je projektovanje snabdivanja gasom prigradski naselja, a u pitanju je pripovitka koju je još Ištvan Pastor pokrenio sa „Srbijagasom” i sad smo stigli do faze realizacije u tim misnim zajednicama di „Subaticagas” nema svoju infrastrukturu, „Srbijagas” će ji snabdivati. Izgradnja ambulante u naselju Paliću je završena, a vridnost ovi radova iznosi 107 miliona dinara.

Zaminica gradonaćelnika na organizovanoj Konferenciji za novinare prometerisala je i slućaj „Subatica-transa” za koji istiće da lićno ne smatra uspihom, al da je u pitanju pridužeće koje je pridsavljalo veliki teret za varoš. Kako je istakla, što se otvaranja Narodnog pozorišta tiće, ćeka se odgovor iz Beograda s obzirom na to da su najveća sridstva za obnovu stigla upravo iz Vlade.

Nastavak saradnje s Lokalnom samoupravom varoši Tompe

Varoš Subatica, zajedno s mađarskim partnerom, Lokalnom samoupravom Varoši Tompe realizuje Projekat OPTI-BIKE 3 koji pridsavlja nastavak prithodno uspišno završeni IPA projekata OPTI-BIKE i OPTI-BIKE 2, u okviru Programa prikogranićne saradnje Interreg-IPA Mađarska-Srbija.

Izabrano je privridno društvo koje će izvest građevinske radove, a Ugovor o izvođenju radova potpisan je u petak, 4. jula, u Plavoj sali Varoške kuće u Subatici. Ugovor su potpisali projektni menadžer **Akoš Ujhelji** i **Milenko Tansić**, direktor kompanije izvođaća radova d.o.o. „Javornik”. Kako je Ujhelji kazo, ukupna vridnost ovog projekta je 2,3 miliona evra:

– **Ovaj projekat potvrđiva da su odnosi Srbije i Mađarske na istorijski najvišem nivou, jel ga brez tog ne bi uspili realizovati, i ne b uspili dobit donaciju. Ukupan iznos ovog projekta je 2,3 miliona evra, od tog je evropska donacija 2 miliona evra, Subatica će dobit 1,2 miliona evra za izvođenje radova, a 15 posto je sopstveno ućešće koje ćemo iz budžeta Varoši Subatice platiti. Međutim, svaki put kad imamo sopstveno ućešće, apliciramo na dodatna sridstava kod Pokrajine. Uglavnom i dobijemo tako da građane Subatice ovo neće koštati nijedan dinar.**

Događaju je prisustvovala i **Ćila Goli**, zaminica gradonaćelnika Varoši Subatice, koja je istakla da je u pitanju izuzetno znaćajan projekat za Lokalnu samoupravu, i to iz nekoliko razloga:

– **Tokom ovog projekta dobićemo dodatni 4,2 kilometra biciklistićki staza na teritoriji Misne zajednice Palić, prema Hajdukovu i Šupljaku. Što se tiće turizma, primetili smo povećan broj turista koji koriste biciglu i tako dolaze na naše manifestacije iz regije. Što se tiće međunarodne saradnje ovaj projekat potvrđiva uspišnost Varoši Subatice.**

Na datom povirenju zafalio se direktor kompanije „Javornik“ Milenko Tanasić:

– S obzirom na to da naše pridužće najviše gravitira ka teritoriji Subatice, izražavam veliko zadovoljstvo prema odabiru firme za izvođenje. S obzirom da smo radili projekat „Opti-bike 2“, nadam se da se naše rukovodstvo uvirilo u naš kvalitet, di ćemo mi težiti da taj kvalitet pružimo i na ovom projektu.

Realizacija projekta počela je 1. septembra prošle godine, a trajaće do 31. avgusta 2026.

Buši se nov bunar na „Vodozahvatu I“

Izvođe se radovi na bušenju novog bunara na lokaciji Vodozahvata I. Ovaj bunar biće 27. bunar u okviru ove lokacije. Kako kaže Đerđ Šugar, direktor JKP „Vodovod i kanalizacija“, proširenje vodovodne mriže iziskiva i bušenje novi bunara:

– Proširenje mriže iziskiva to bušenje novi bunara, a i svake se godine nekoliko bunara atrofira tj. meće van funkcije i zbog tog je neminovno da se buše novi. Takođe, i zbog činjeničnog stanja, odnosno tog da je zahtiv prema vodi sve veći i veći. Bunar koji je bušen sad je isti razmira ko i ostali bunari, dubine do 200 metara, malo manje. To zavisi naravno od geološki istraživanja. Kada se izbuši, povezuje se na postojeću mrižu, internu mrižu, i radi se tretman.

Prema ričima Čile Goli, zaminice gradonačelnika, ovim bunarom obezbeđuje se kontinuitet u snabđivanju vodom na teritoriji varoši:

– Prošle godine smo imali jednu ozbiljnu investiciju na ovom postrojenju, to je bila zamina filterske ispune u vridnosti od 100 miliona dinara koje je obezbedila Varoš, međutim, ovu investiciju pokriva „Vodovod i kanalizacija“. Pored tog, završavamo radove na proširenju distributivne mriže u misnim zajednicama „Zorka“ i „Makova sedmica“, što je opet obezbeđeno iz sridstava Varoši. Radimo i na prigradskim naseljima, obašli smo radove na obnovi vodotornja u Čantaviru i u drugoj polovini godine planiramo projektovati proširenje mriže kako u varoši tako i u prigradskim naseljima da bi naredne godine mogli konkurisati za sridstva i širiti i dalje vodovodnu mrižu – zaključiva zaminica gradonačelnika.

Rekonstrukcija vodotornja u Čantaviru

U sridu, 16. jula, kod vodotornja u Čantaviru održana je zajednička konferencija za medije s pridstavnicima Varoši Subatice i Javnog komunalnog pridužća „Vodovod i kanalizacija“ na temu tekućeg održavanja vodotornja na Vodozahvatu u ovom mistu.

Nakon više od 50 godina došlo je vrijeme da se ovaj vodotoranj obnovi, jel iziskiva sanaciju zbog korozije, kazo je direktor Javnog komunalnog pridužća „Vodovod i kanalizacija“ Đerđ Šugar:

– Vrše se radovi na spoljnom i unutrašnjem dilu, zato što on se sastoji od dva dila. Ima oplata sa spoljne strane, koja je i vidljiva vizuelno, i ima unutra jedna izolovana oplata, koja je čuva od vrimenski uticaja – zimi od zamrzavanja, liti od privelike vrućine, i ona će se u suštini dovest u tako stanje da se još tušta godina može koristiti, nadam se. Vridnost radova je otprilike 15 miliona dinara, a dosta je teško utvrditi vrimenski interval radnje na sanaciji vodotornja, pošto je to velika visina i vrimenski uslovi zdravo utiču na trajanje radova. Pritpostavka je da će početkom septembra bit kraj radova, i da ćemo onda ponovo pušiti u rad vodotoranj.

Kako je ovom prilikom istakla zaminica gradonačelnika Čila Goli u toku su radovi na sanaciji vodotornja koji će obezbediti nesmetano vodosnabđivanje ovog dila varoši.

– Trenutno radimo na završetku radova proširenja vodovodne mriže u misnim zajednicama „Zorka“ i „Makova sedmica“, što je jedna investicija u visini od 150 miliona dinara, a produžetak vodovodne mriže biće oko 15 kilometara u ovim misnim zajednicama. Radimo i na novim projektima, ove godine smo završili projektno-tehničku dokumentaciju za naselja Dolnji i Gornji Tavankut, Mirgeš i za Hajdukovo, Šupljak, Kraljev Brig i Nosa. Isprid SVM-a lobiramo za sridstva da bi obezbedili vodosnabđivanje u svim misnim zajednicama na teritoriji Varoši Subatice.

Atila Andraš Đuričin, pridsidnik Savita Misne zajednice Čantavir, zafalio se na značajnoj investiciji:

– U ne tako davnoj prošlosti su pridstavnici naši interesa u Varoši Subatice obezbedili dodatan bunar, da imamo dodatan izvor friške pijaće vode i fala i na ovoj intervenciji da bi se i dalje očuvao ovaj osnovni element naše svakodnevnice.

Kako nadležni ističu, upravljanje vodovodnom mrižom jednog naselja može se ostvariti na dva načina - pumpama visokog pritiska, ko što imamo primer u Subatici, i vodotornjom, što je slučaj u prigradskim naseljima, na Paliću koji je sad već izvan funkcije, u Čantaviru i Bajmaku.

Novo vozilo Službi kućnog ličenja i nige Doma zdravlja

Služba kućnog ličenja i nige Doma zdravlja Subatica, kako je prino zvaničan sajt Varoši Subatice, bogatija je za još jedno putničko vozilo zafaljujuć subatičkoj lokalnoj samoupravi koja je, u cilju efikasnijeg funkcionisanja ove službe, iz varošskog budžeta izdvojila sridstva u visini od dva miliona dinara za nabavku vozila „Dacia Sandero Stepway“.

Služba kućnog ličenja i nige sad ukupno ima devet putničkih vozila, od koji jedno u Bajmaku, jedno u Čantaviru i sedam u Subatici, s kojim doktori i tehničari posičuju pacijente u njevim kućama. Nuz izražavanje zafalnosti Varoši Subatice na sridstvima opridiljenim za nabavku novog, brendiranog vozila, nadležni u Domu zdravlja kažu da je prosična starost priostali osam putničkih vozila oko deset godina i da svako to vozilo mesečno prosično prilazi oko 1.000 kilometara.

Nadležni u Domu zdravlja viruju da će novonabavljeno vozilo doprineti boljem funkcionisanju Službe kućnog ličenja i nige, što je veoma važno, el kućno ličenje i niga podrazumiva zdravstveno zbrinjavanje pacijenata suočeni s najtežim obolenjima i pruža sve usluge koje su obezbedene na primarnom nivou našeg zdravstvenog sistema. Nuz posite pacijentima u njevim kućama, u to spadaje i različite dijagnostičke i terapijske procedure, ispisivanje recepata, upučivanje u druge zdravstvene ustanove i slično.

Još jedna uspišna godina Centra za vantilesnu oplodnju

Zafaljujuć Centru za vantilesnu oplodnju u subatičkoj Opštoj bolnici u ovoj godini rođeno je 50 beba, a do kraja 2025. i u prvi nekoliko meseci slideće godine, očekiva se da će taj broj dostigniti cifru od 100.

Doktor Aleksandar Radulović, načelnik Centra za vantilesnu oplodnju, ističe da je na ovaj podatak i uspih izuzetno ponosan:

– Kad se pogleda natalitet u Subatici, i koliko imamo porođaja, to je otprilike 5 razreda u osnovnoj škuli, ciguran sam da ćemo jako brzo napunit jednu osnovnu škulu bebama rođenim iz vantilesne oplodnje. Moram pofaliti cilu ekipu, svoje embriologe, sestre, radimo ko tim u jednoj pozitivnoj energiji, s visokim procentom uspiha, što je na evropskom i svitskom nivou u nikim grupama. Ove godine smo imali priko 40 posto klinički trudnoća, a od nove godine kad računamo imamo oko 32 posto za koje očekivamo da će se porađati. Nadam se da ćemo do kraja godine bit i bolji. Uviek sam pripovido da ću napraviti jedan centar, jel moja iskust-

va s ovim radom potiču iz razvijeni evropski zemalja i centara koji su vodeći u svitu, tako da sam praktično pribacio taki sistem rada. Kazo bi da mi funkcionišemo ko sportska ekipa, jel su i ode, ko i u sportu, rezultati vidljivi, broj dice u odnosu na broj urađeni ciklusa i uvijek se trudim da radimo najkvalitetnije.

Naša sugrađanka **Suzana Lazić** tek posli devetog pokušaja ostala je trudna. Sad očekiva curicu i ističe da je zdravo srićna i zafalna cilom timu ovog Centra:

– Ovo mi je deveta vantilesna oplodnja, šest puta sam išla u Novi Sad, ode mi je iz trećeg puta uspilo zafaljujuć doktoru i njegovom divnom timu. Nada uvijek postoji samo ne treba odustat. Psihički jeste teško, al smognete snage, jel želja je veća od onoga što vas sputava.

Centar za vantilesnu oplodnju u subatičkoj Opštoj bolnici počo je s radom u oktobru 2022. godine. U centar za pomoć u ostvarenju trudnoće se javlja, kako doktor ističe, parovi iz cile Srbije.

Kampanja usmirena ka pričavanju virusnog hepatitisa

Svitski dan hepatitisa obilježava se svake godine 28. jula kako bi se podigla svist o virusnom hepatitisu, upali jetre koja uzrokuje teška oboljenja jetre i rak jetre. Kako ističu u Centru za promociju zdravlja Zavoda za javno zdravlje Subatica, ovogodišnja tema „Hepatitis: Razbijmo pripreke” poziva na hitnu akciju kako bi se uklonile finansijske, društvene i sistemske barijere, uključujući stigm, koje stoje na putu eliminacije hepatitisa i prevencije raka jetre.

U toku prošle godine u Zavodu za javno zdravlje Subatica je testirano 1.114 osoba na virus hepatitisa B (2 osobe pozitivne) i 944 osobe na virus hepatitisa C (1 osoba pozitivna), a aplikovane su 206 doza vakcine protiv hepatitisa B.

Počeli radovi na rekonstrukciji Osnovne škole „Đuro Salaj”

Kako je prino zvaničan sajt Varoši Subatice ministar za javna ulaganja **Darko Glišić**, zajedno sa pridstavnicima subatičke lokalne samouprave, obašo je radove na rekonstrukciji Osnovne škole „Đuro Salaj” u Subatici za koju je Vlada Srbije izdvojila 295 miliona dinara i tom prilikom istako da se očekiva da će do sridine naredne godine dica i zaposleni imat na raspolaganju potpuno nov i moderan objekat.

Škulska zgrada, koja datira iz šezdeseti godina prošlog vika, biće potpuno sanirana i rekonstruisana, a na postojeći objekat površine oko 1.300 kvadratni metara nadogradiće se objekat površine 2369,50 kvadrata koji će se sastojati iz dvi funkcionalne ciline: fiskulturne sale, površine 1404,32 kvadratna metra i bloka naminjenog nastavi (963,17 kvadrata).

– Pridanim radom, u poslidnji nekoliko miseci, zajedno s varoškim rukovodstvom u Subatici, uspijeli smo pripravit svu dokumentaciju i obezbedit finansijska sridstva i zajedničkim snagama krenit u realizaciju zdravo važnog projekta za podizanje nivoa obrazovanja ode u Subatici. Nadamo se da ćemo polovinom naredne godine i uspit privest radove kraju i pridat na upotribu ljudima koji u ovoj škuli rade i svoj dicit koja je pohađaje – kazo je Glišić.

Kako je naglasio, cilj je da svi učenici koji trenutno pohađaje ovu škulu imaje najbolje moguće uslove, el bar jednako dobre uslove, ko i dica u drugim školama na teritoriji varoši. Napomenio je da će se, zbog poboljšanja uslova u toj škuli, više roditelja odlučivati za nju prilikom razmišljanja o upisu dice.

– S druge strane, svako ko u budućnosti razmišlja di će svoje dite upisat, imaće razlog više da upiše baš u ovu, jel će ona biti jedna od najlipši, najmoderniji i najuslovniji škula u ovom dilu Srbije – ukazo je Glišić. Srbija je, istako je, država koja domaćinski vodi računa od severa do juga i od istoka do zapada, o svim svojim građanima.

– Ova škula je dobar primer multietničnosti, di zajedno uče Srbi i Mađari. I to je još jedan razlog da budemo ponosni na poso koji radimo u ovoj osnovnoj škuli. Takođe, Subatica je varoš šampiona olimpijski, svitski i evropski, gotovo u svim sportovima postoji niko odavde ko je jako poznat, a nije bilo uslova da bude baš iz ove škole – sad ćemo učinit da to postane moguće – naglasio je ministar Glišić.

Direktorka OŠ „Đuro Salaj” **Mimica Andrić** konstatovala je da je ulaganje u dicitu i mlade naraštaje investicija za budućnost.

– Zafaljavam se Republici Srbiji, Vladi Republike Srbije, Ministarstvu za javna ulaganja, Varoši Subatici i gradonačelniku Stevanu Bakiću, što su svesrdno podržali naš projekat, podržali nas u svim našim zahtivima i našim težnjama da i naša dica dobiju podjednake uslove, ko i sva ostala dica, za rad i bavljenje sportom – istakla je Mimica Andrić.

Zaposleni, kako kaže, još uvijek nisu svisni kaku će škulu dobit – škulu s najboljim uslovima za rad, za stasavanje novi generacija uspišni učenika i sportista koji će postizat mnogobrojne značajne rezultate.

– Prisrićni smo prija svega zbog naše dice, jel zbog svi nji ovo i radimo, u tome je cilj i postojanje ulaganja u mlade naraštaje koji će sutra bit korisni građani naše države – kazala je Andrić.

Rekonstrukcija ove osnovnoškulske obrazovne ustanove dočekana je s velikom radošću i med roditeljima dice koja se tu školuju.

– Zdravo sam srićna što su započeli radovi na izgradnji i rekonstrukciji ove osnovne škole. Mislim da će ova škulska godina bit specifična potom i u iščekivanju dice da se radovi završe kako bi mogli uč u ovu salu i da se više družje, obrazuju i više okrenu sportu – istakla je **Milica Vujađinović**, roditelj diteta šestog razeda koje pohađa ovu škulu.

Radovi na rekonstrukciji OŠ „Đuro Salaj” počeli su 3. jula, a rok za završetak radova je 365 dana, prino je zvaničan sajt Varoši Subatice.

Dica sigrala „Džungla šah” u Varoškom muzeju

Povodom Svitskog dana šaha, u zelenim dubinama stalne postavke Prirodnjačkog odiljenja Varoškog muzeja u Subatici **Žombor Roža**, šahovski ambasador iz Subatice, dobitnik nagrade „Dobar čovik”, i zvanični pridavač metodologije šaha Evropske šahovske unije, je u utorak, 22. jula, priprazio i održo za dicitu od 7 godina i starije jednu zaista posebnu radionicu. Džungla šah je vikovima stara kineska strateška igra u kojoj učesnici nisu kraljovi i generali, već heroji životinjskog svita: lav, tigar, slon, leopard, ker, mačka, zec i pacov – svaka životinja ima različitu snagu i način krećanja.

Kako Roža ističe šah je iz nekoliko razloga dobra sigra za malu dicitu:

– Šah dokazano razvija oko 60 viština, stavova el osobina kod dice. Od zapažanja do logike, do rišavanja problema i tušta tog što je izuzetno važno. To je izuzetno značajno, naročito kod nas di se javno el formalno obrazovanje prvenstveno bazira na teorijsko-leksičkom znanju, a di se manje pažnje posvećiva razvijanju intelektualni viština. Tako da je jako važno da današnja dica barem godinu-dvi provedu nuz šah, jel tušta im to znači prilikom njevog razvitka i odrastanja.

Festival evropskog filma Palić

U subatu, 19. jula, na sceni Litnje pozornice, svečano je otvoreno 32. izdanje Festivala evropskog filma Palić. Glavni takmičarski program otvoren je projekcijom filma „Sedef magla” nedavno preminilog reditelja **Milorada Milinkovića**.

Prisutnima se u ime varoši Subatice obratio **Srdan Samardžić**, pomoćnik gradonačelnika Subatice:

– Kroz Festival evropskog filma, kroz filmsku umitnost, Palić i Subati-

ca postaju na nekoliko dana centar kulture i Srbije i cile Evrope, a sam Festival predstavlja jedan od najznačajniji kulturni događaja u Subatici u toku godine i misto je okupljanja Subaticana svakog lita, a svakako i gostivi koji su u prilici posetit i Palić i Subaticu i upoznat se sa svim prirodnim lipotama, kulturnim znamenitostima i turističkim sadržajima koje nude. Palički festival evropskog filma je jedan od simbola Subatice, jedan od naši brendova kojim promovisemo našu varoš i našu zemlju. Odam velikom priznanje kreativnom timu, direktoru festivala Radoslavu Zelenoviću, izvršnom producentu i svim njevim saradnicima zbog velikog zalaganja u organizaciji ovog događaja i njegovog truda da najljepša slika Palića, Subatice, Srbije ode u svet.

Na otvaranju je uručena nagrada „Aleksandar Lifka” za izuzetan doprinos evropskoj kinematografiji, ukrajinskom reditelju **Sergeju Loznici**:

– **Prija 30 godina sam snimio prvi film, to je bilo 1995. godine. Od tog vremena živim samo za film, i od filma. I to je moguće, virujete, ako imate dovoljno strasti, ljubavi za svoj posao, svoju profesiju i dovoljno energije da iznesete to što radite.**

Pored Sergeja Loznice, nagradu „Aleksandar Lifka” u kategoriji domaći stvaralaca dobio je i glumac **Svetozar Cvetković**, kome je nagrada uručena u nedilju 20. jula:

– **Fala ovom Festivalu što postoji, Zelenoviću što je uošte došo na ideju napraviti ovaki Festival, takođe i Mogoroviću i njegovom trudu da ova scena opstane zbog tog što kad izađete na scenu, bilo na filmu, bilo ko glumac imate toliko puno tog da kažete publiku. Dušan Makavejev, moj prijatelj i reditelj s kojim sam dosta radio, jedared mi je kazo da na svitu ima mnogo više filmski festivala neg dana u godini. Ovo je jedan od taki Festivala, al on ima svoj razlog postojanja, jel film je jedan veliki bunt, film je jedna pobuna, film je jedna želja da publiku pokrene, da ovaj svet bude bolji.**

Na Festivalu je dodijeljena i nagrada Underground Spirit za izuzetan rad na polju nezavisnog filma, austrijskom reditelju **Peteru Čerkaskom**:

– **Prija dva-tri meseca dobio sam e-mail poruku u kojoj su mi kazali da bi mi želili uručiti Underground Spirit nagradu i sad nakon inserta koji sam gledao ovo je zaista „underground”. Fala vam, fala organizatorima i zaista uživam što sam na ovom mistu.**

Dodilom festivalski priznanja najboljim ostvarenjima, i projekcijom filmova „Ej, salaši” Maje Uzelac i „Samo mi reci da me voliš” An Le Ni, 23. jula zvanično je zatvoreno 32. izdanje Festival evropskog filma Palić.

Međunarodni žiri programa Paralele i sudari dodilio je specijalno priznanje filmu „Crna rupa” **Monike Simec**. Za najbolji film u takmičarskom programu Paralele i Sudari proglašen je film „Medeni mesec” **Žane Ozirne**. Nagradu FIPRESCI za najbolji film Glavnog takmičarskog programa dobio je film „Miran život” **Aleksandrosa Avranasa**. Međunarodni žiri Glavnog takmičarskog programa dodilio je specijalno priznanje filmu „Samo mi reci da me voliš”, u režiji **An Le Ni**. Dobitnik nagrade Palički toranj za najbolju režiju je **Paolo Marino-Blanko** za film „Sanjati lavove”. Dobitnik Zlatnog tornja za najbolji film u Glavnom takmičarskom programu festivala je ostvarenje „Dva tužioaca” Sergeja Loznice. Film „100 litara pivskog zlata” finskog reditelja **Temua Nikija** osvojio je „Gorki list” nagradu publike na 32. Festivalu evropskog filma na Paliću.

Pridstavljena knjiga Bele Durancija

U Varoškom muzeju održana je promocija knjige istoričara umitnosti **Bele Durancija** „Čudo u Kikindi – Umitnička kolonija Terra (1982–2011)”, koju je objavio Kulturni centar Vojvodine „Miloš Crnjanski” i Izdavačka kuća „Tiski cvet”. U programu su učestvovali **Verica Nemet**, kustoskinja–istoričarka

umitnosti Internacionalnog simpozijuma skulpture u terakoti velikog formata „Terra” iz Kikinde, **Ljubica Vuković Dulić**, viša kustoskinja–istoričarka umitnosti Varošskog muzeja Subatica, te **Viktor Gencel** i urednici izdanja **Mirko Sebić**. Moderator večeri je bila **dr Olga Kovačev Ninkov**. Med publikom je bio prisutan i sin Bele Durancija. Tokom promocije su bile projektovane fotografije **Zdenka Štrickog** o koloniji „Terra” u Kikindi.

Trgovina ljudima aktuelan problem

Na Svitski dana borbe protiv trgovine ljudima, koji se obilježava 30. jula, Crveni križ Subatica organizovo je aktivnost u centru varoši na kojoj su sugrađani imali prilike saznat štogod više o značaju prevencije ovog aktuelnog problema.

Na ovu temu prija organizovane aktivnosti obratila se **Đendi Seleši**, članica Varošskog vića zadužena za oblast socijalne zaštite i zdravstva:

– **Varoš Subatica je i pogranično i tranzitno područje, što znači da se nalazi u zoni povećanog rizika. Postoji veći rizik od eksploatacije kako naši sugrađana, tako i migranata koji se nalaze u tranzitu u ovom našem kraju. Dal trgovina ljudima pogađa određene kategorije našeg društva? Da. To su najčešće žene, malolitna dica, to su sve češće mladi na društvenim mrižama, i to su migranti. Naši sugrađani su dobro upoznati s migrantskom krizom, a ono što je važno naši sugrađani znaju da pripoznaju razne oblike eksploatacije, ne samo seksualne nego i radne.**

Prema ričima **Vojislava Stankovića**, volontera i vršnjačkog edukatora iz oblasti prevencije trgovine ljudima Crvenog križa, kad je u pitanju trgovina ljudima, razlikujemo više vrsta eksploatacije žrtava:

– **Što se tiče podataka na nacionalnom nivou, tokom prošle godine je Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima identifikovo 71 žrtvu. Uglavnom su to bile žrtve seksualne eksploatacije, i to najčešće žene priko 18 godina. Tako da mislim da ovi statistički podaci dovoljno divane o tom koliko je taj problem prisutan, pa čak i kod nas.**

Prema podacima Javnog tužilaštva prošle godine registrovan je jedan slučaj seksualne eksploatacije koji je i dalje u toku, dok je ove godine registrovan jedan slučaj radne eksploatacije koji je završen.

Uklanjanje nelegalni garaža

U Misnoj zajednici „Centar III”, izmed ulica Ivana Gorana Kovačića, Šenoine i Pavla Štosa počelo je dostavljanje ršenja o uklanjanju nelegalni montažni garaža na javnoj površini. **Damir Gršić**, inspektor za saobraćaj u Službi za inspekcijisko-nadzorne poslove Varoške uprave objašnjava šta je činit nakon dobijanja ršenja:

– **Počeli smo u ponediljak 28. jula, i građani će imat od momenta dostavljanja ršenja koja su postavljena na objekte, 30 dana rok da isprazne garaže i uklone objekat, i eventualno očiste ta mista, u suprotnom ćemo mi nakon isteka putom javnog pridružeca uklonit te nelegalne objekte.**

Kako je istako **Sergej Kuzman**, varoški urbanista iz Javnog pridružeca za upravljanje putovima, urbanizam i stanovanje, na ovom mistu u planu je da pored parka, određeni dio prostora bude pritvoren u parking mista:

– **Tu važi postojeći urbanistički plan iz 2019. godine prema kojem je na ovom području planiran park od 1.500 kvadratni metara koji se jednim dilom naslanja na vrtić koji je pored nas. Prema tom planskom dokumentu nisu planirana nova parking mista, al sad u izradi imamo planski dokument koji uskoro ide na rani javni uvid i prema tom planu treba da se pravi novi 63 parking mista umisto montažni garaža koje se uklanjaje, a to su limene, drvene i zidane garaže koje po planskom osnovu nisu legalne i moraje se uklonit.**

K. S.

ZA PROGRAME UNAPRIĐIVANJA
PRAVA NACIONALNI MANJINA
64 MILIONA DINARA

Promocija suživota

Podpridsidnik Pokrajinske vlade i pokrajinski sekretar **Robert Otot** uručio je u četvrtak, 17. jula, ugovore predstavnicima udruženja i organizacija koje svojim programima doprinose očuvanju jezičkog i kulturnog identiteta nacionalni manjina, ko i nigovanju multikulturalnosti i međunacionalne tolerancije na teritoriji Autonomne pokrajine Vojvodine. Budžetska sridstva u vrednosti od 64 miliona dinara dodiljena su na osnovu dva javna konkursa.

– Zafaljujuć povećanom budžetu, ove godine smo izdvojili čak 30 posto više sridstava za ove namine, što je omogućilo da podržimo rad većeg broja udruženja – istako je Otot.

Putom ova dva konkursa podržano je ukupno 617 projekata koji za cilj imaju očuvanje kulturnog nasliđa, jačanje identiteta nacionalni zajednica, ko i unapriđivanje međusobnog razumivanja i poštivanja u multinacionalnoj sridini kaka je naš region.

– Udruženja koja realizuju podržane programe i projekte diluju u različitim oblastima – od očuvanja jezika, kulture i tradicije nacionalni zajednica, do organizovanja edukativni, umetnički i društveno angažovani ak-

Robert Otot

tivnosti koje promovišu suživot i uzajamno poštivanje. Njev rad je od neprocinjive vrednosti za lokalne zajednice širom AP Vojvodine – dodao je podpridsidnik Pokrajinske vlade, pokrajinski sekretar Robert Otot.

Po konkursu za unapriđivanje prava nacionalni manjina podržana su 383 projekta u ukupnom iznosu od 45 miliona dinara, dok su po konkursu za očuvanje i nigovanje multikulturalnosti i međunacionalne tolerancije sridstva dobila 234 projekta, u vrednosti od 19 miliona dinara.

Nov konkurs biće raspisan u avgustu, nakon usvajanja rebalansa budžeta. N. S.

Info i foto: puma.vojvodina.gov.rs

Nek bude lipo za „Dužijancu”

Na salašu **Mirka Babičkovića** održana je nedavno još jedna radionica čišćenja slame i pripravljanja vinaca koji će ukasiti ovogodišnju proslavu nacionalnog praz-

nika Bunjevaca – „Dana Dužijance”. Nuz društvo je i poso bio lakši, a pogotovo onaj kojim se niguje tradicija u bunjevačkoj zajednici na severu Bačke. N. S.

Raspisan konkurs za dodilu sridstava iz Budžetskog fonda

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog raspisalo je Konkurs za dodilu sridstava iz Budžetskog fonda za nacionalne manjine za realizaciju programa i projekata iz oblasti kulture.

Specifičan cilj konkursa je unapriđenje, nigovanje i jačanje kulturnog identiteta nacionalni manjina u Republici Srbiji.

Ukupna sridstva koja će bit dodiljena po ovom konkursu iznose 25.000.000,00 dinara.

Pravo učesća na Konkursu imaju: ustanove, udruženja, fondacije, privredna društva i druge organizacije čiji su osnivači nacionalni

saviti nacionalni manjina; organizacije civilnog društva upisane u odgovarajući registar, a čiji se ciljevi prema statutarnim odredbama, ostvarivaje u oblasti zaštite i unapriđenja prava i položaja pripadnika nacionalni manjina, koje imaju sidište na teritoriji Republike Srbije i zadužbine, fondacije i konferencije univerziteta odnosno akademija strukovni studija.

Konkurs je otvoren od 23. jula do 22. avgusta, a više informacija se mož pronaći na sajtu Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog.

N. S.
(Info: minljmpdd.gov.rs)

U ORGANIZACIJI KULTURNO-UMITNIČKOG DRUŠTVA
„ALEKSANDROVO” ODRŽANA SLAMARSKA KOLONIJA

Pripravljane za Dužijancu

U okviru programa obilježavanja nacionalnog praznika Bunjevaca – Dana Dužijance, u subotu, 19. jula, je u organizaciji Kulturno-umitničkog društva „Aleksandrovo” u Šandoru održana slamarska kolonija. Ko i prijašnji godina, ideja je bila da se članovima Slamarske sekcije priključe i mladi, pa i stariji članovi, te da se da doprinos obilježavanja velikog dana.

Kako ističe Marija Cerna iz Slamarske sekcije, za velik praznik, poput Dužijance, treba se dodatno angažovat.

– Kako nam se približava Dužijanca, velik praznik Bunjevaca, ima dosta posla. Podili smo se kako bi svako mogo doprineti, pa su tako dica pravila perlice za positiocce, a mi, stariji, perlice za goste i risare i risaruše. Ko i svake godine, trudimo se da poso, kojeg smo se primili, što bolje uradimo. Za goste će bit pripravljene bogatije perlice, mogu se dodat razni detalji koji dočaravaju ovaj praznik. Slama je, ove godine, lipa, sjajna, žučkasto-bila, bar ono što smo uspili nabavit, al tek nam slidi da čistimo

veću količinu kako bi imali materijala za naše radove do slideće žetve.

Kako dodaje naša sagovornica, nova slama je dobrog kvaliteta, tako da će bit i lipi radova u narednom periodu.

– Uvik u „paleti” imamo više vrsta žitarica, ne daje svaka slamu iste boje i kvaliteta, a u našim radovima se najvećma koristi slama od ječma. Mada, i zob zna bit zdravo lipa, al nismo navikli radit, eventualno koristimo malo raž.

Pridsidnik KUD „Aleksandrovo” Tihomir Vrbanović ističe kako je ovo uobičajeno okupljanje kojim se daje doprinos zajednici i obilježavanju nacionalnog praznika.

– Već godinama smo u organizaciji „Dana Dužijance”, dajemo podršku organizaciji Nacionalnom savitu bunjevačke nacionalne manjine. Naše vridne slamarske su, ko i raniji godina, pripravljale perlice za zvanice i goste. Uključili smo ponovo i ducu, kako bi što više naučili, al kako bi i mi tokom naredni godina imali nove slamare koji će bit kadri sami praviti perlice.

Što se ovog KUD-a tiče, godina protiče radno.

– Imali smo dosta aktivnosti tokom ove godine, naš ansambl se baš nedavno vratio iz Španije, prija tog je bilo jedno gostovanje u Banja Luki, a sad nas, kako smo i najavili, očekiva učešće na obilježavanju „Dana Dužijance”. Jesen će donet festivale u okolini, odnosno po Srbiji, ne planiramo izlete u inostranstvu – dodaje Vrbanović.

Dok traje raspust, dica su imala priliku uživati u Španiji, di su pokazali dio onog što su naučili protekli godina, pripovida Vesna Takač, umitnički rukovodilac.

– Raspust je škulski, al za nas, u KUD-u, nema raspusta do Božića. Prvo smo gostovali pet dana na dičijem festivalu u Banja Luki, sve je proteklo kako smo i planirali. Proveli smo potom svega dva dana kući, i onda je počelo putovanje u Španiju. Tamo smo bili sedam dana, to je druga godina kako tamo idemo. Imali smo dobar nastup, spojili smo druženje, litovanje i igranje – ostvarili smo i nove kontakte, tako da će lito cigurno ostat upam-

ćeno po lipim uspominama. Pokrećemo i jedan nov program, festival za ducu, a to nam slidi na jesen, uoči „Dičije nedilje”.

Utisci dice su bili odlični, tako su nam potvrdili i sami učesnici ovog okupljanja slamara više generacija.

– Ovo smo održali u okviru pripravljavanja za našu Dužijancu, al nećemo samo u ovom učestvovati, zajedno s folklorom ćemo imati i nastup u centru Subatice. U jednom dilu smo pravili perlice, sa plavim mašnicama, dok za nastup pripravljamo koreografiju i nošnje. Baš čekamo taj nastup – kazala je Petra Štetak, a Nina Kolar nastavlja:

– Prvi put sam imala priliku štogod raditi sa slamom, vidila sam kako se od ovog materijala može praviti svašta lipo, a sad sam učestvovala u izradi perlica za Dužijancu. Sviđa mi se ono što sam naučila, pa i to da je Dužijanca običaj kojim se slavi svršetak žetve.

Rad nuz dobrom društvu okupio je generacije, te je poslužio za razminu znanja i iskustava.

N. S.

SLAMARSKA RADIONICA U BAJMAKU I OVE GODINE OKUPLJA VELIK BROJ DICE

Raspust nosio prilike za ispoljavanje kreativnosti

U Bunjevačkom kulturnom centru Bajmak protekli godina vridno rade na okupljanju dice, kako iz bunjevačke zajednice, tako i drugi Bajmačana, kako bi im, kroz prigodne radionice u prostorijama Osnovne škole „Vuk Karadžić” prikazali kako se niguje umitnost kroz slamarske tehnike. Take aktivnosti se odvijaju u okviru Multikulturalne dječije likovne radionice u tehnici slame, a te aktivnosti su uključene i u program obilježavanja nacionalnog praznika Bunjevaca – Dana Dužijance.

Kako ističe **Branko Pokornić**, počasni pridsidnik BKC Bajmak, radionica traje kroz dva mjeseca, a okuplja velik broj dice.

– Ovo je već šesta godina kako, prvo nuz podršku Ministarstva za kulturu i informisanje, a sad nuz podršku Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine, i Pokrajinskog sekretarijata za kulturu i informisanje, uspijamo prikupit određena sridstva kako bi nastavili naš kreativan rad s dicom. Kako postoji interesovanje, a vidi se to i po broju dice, ove godine smo pripravili duži i zanimljiv program – divani Pokornić.

U prvij fazi dica su se upoznala s prirodnim materijalima koji se koriste, upoznali su razne vrste žitarica, od čije slame se mož tušta tog napraviti.

– Oni koji su s nama prvi put počeli su s osnovnim elementima, dok su za one koji su s nama

već nekoliko godina pripravljeni složeniji sadržaji. Tu su već ozbiljni radovi, kompletne slike. Dobro je što uspijamo uvijek skupiti dicu, imamo i dobre instruktore, a lipo je bit u takom okruženju. Drago nam je što oni dolaze s interesovanjom i željom da uče i napriduju.

Radiće se do polovine avgusta, čime će bit okončan prvi ciklus, dok drugi slidi u oktobru i novembru. Na kraju slidi izložba, a biće dodiljene i diplome.

– U drugom ciklusu ćemo se posvetit božićnim motivima, a završavaćemo i radove koji su započeti ovog lita, kako bi završna izložba pokazala sve ono što su vridna dica i pripravila. Svako dite će dobit odgovarajuću dip-

lomu, u skladu sa stepenom obuke. Na taj način mi se njima zafaljavamo za dobru saradnju i zajednički rad. Naravno, sav materijal smo pripravili, dica i njevi roditelje ne plaćaje, nit treba da se brinu – samo su potribni dobra volja i strpljenje.

Rad s dicom se i te kako isplati, a motivi nisu upitni, kako podvlači naš sagovornik.

– Generalno gledajuć, broj izjašnjeni Bunjevaca je sve manji, pa još ako nećemo posvetit pažnju dicit i mladima, ako nećemo s njima radit, družit se, stvarat povirenje i odnose – neće nas ni bit. Ako pogledate protekle godine, kroz radionice je prošlo priko 200 dice. Ima ko se zadržo, ima ko je oco drugim putovima, al su

svi oni tu, oko nas, možemo se vidat, komunicirat, izvuć jedan broj oni koji će nastavit ono što smo mi, stariji, započeli, baš kako smo i mi priuzeli od stariji.

S dicom je ovom prilikom radila **Olga Kiš** iz Likovnog udruženja slamara amatera „Lusa” iz Subatice.

– Ima dica koja već imaje znanje, radio je s njima **Stipan Budimčević**, tako da ima dice koja već lipo rade, a, naravno, ima i početnika, s kojima treba malo više strpljenja i vrimena. Bitno je da su dica zainteresovana. S manjom dicom smo krenili s čestitkama, pripravljamo i perlice, to je komplikovanije i to ide dobro. Za ovako štogod je potribno volje, al i tušta vrimena, nuz uvijek

prisutno strpljenje. Ako dite želi ovako štogod, oni će to prihvatiti, zainteresovat se. Naravno, imaju i druga interesovanja, izbora prid njima je tušta, al smo tu mi, stariji, da im damo podsticaj.

Med učesnicima radionice bila je i Lena Crnković koja je već više godina dio ovakvi aktivnosti.

– Dolazim na ovake radionice više godina, mislim od početka. Radim na jednoj perlici koju sam počela prošle godine, sad je usavršavam, a plan mi je da napravim još jednu perlicu, čestitku, pa i jednu sliku. Volim raditi sitne detalje, ko što su detalji na kakom cviću, ko što volim raditi i salaše.

Anica i Danica Dević su podržavale jednu drugu u radu.

– Već tri godine dolazim na ove radionice i do sad sam nauči-

la kako se od slame prave čestitke, a sad sam se odlučila da napravim čestitku s cvićom – divani Anica, a Danica dodaje:

– I ja zdravo volim cvijeće, pa sam take motive i birala za čestitku. Interesantan nam je proces pravljenja, al i to što imamo priliku družiti se.

Radionica je privukla i dicitu van bunjevačke zajednice, a svoj rad pokazao nam je Jaroslav Kuznjecov.

– Ideja mi je bila da napravim cvijeće od slame, al nisam to znao sam uraditi. Zato sam i došao na ovu radionicu, i sad sam naučio, pa sam svoju ideju i uspio realizovati. I kod nas, u Rusiji, ljudi se bave slamarstvom, al je skroz drugčije.

I Stefan Lukić je podijelio svoje utiske – na radionicu je došao kako

bi štogod novo naučio, al i kako bi se družio.

– Mislio sam da će bit zanimljivo i nisam pogrišio – doću tu i slideće godine.

Mali Andrija Rotflug je lane svraćo na radionice, a sad je imo priliku štogod i sam opraviti.

– Prošle godine mi je bilo baš zabavno, pa sam zato došao i ove, zajedno s majkom. Pravio sam čestitke od slame, al i perlice s cvićom.

Katarina Beneš je već malo starija, al je i njoj bilo zanimljivo iskustvo.

– Baš je zanimljivo, pogotovo za mlađu dicitu koja na ovaj način mogu razviti i svoju motoriku, pa i maštu. Meni je bilo baš interesantno kad sam vidila od koliko se vrsti žitarica mogu praviti umitnička dila. Kad sam došla mislila sam da je samo od žita, al se prilipi radovi mogu praviti i od slame od ječma, zobi... – divani Katarina, a Milica Simeunović dodaje:

– Na radionicama sam naučila kako se pravi cvijeće od slame i čestitke, mislila sam da će mi bit zanimljivo i – nisam se privarila.

Kako smo i kazali, sve ono što vridna dicitu naprave biće izloženo krajom godine, al i nagrađeno diplomama i pofalama.

N.S.

DANI BUNJEVAČKE KULTURE

U organizaciji Bunjevačkog kulturnog centra „Bajmak” i ove godine će bit održani tradicionalni „Dani bunjevačke kulture”, po običaju, posljednjeg vikenda avgusta.

U petak, 29. avgusta, u prostorijama KPD „Jedinstvo-Edšeg” biće realizovan prvi dio programa – premijerno će bit prikazan dokumentarni film o Lazaru Malagurskom, čuvenom tamburaškom učitelju, a biće promovisan i „Festivalski bilten”, sa receptima od lanjskog izdanja „Etno-festivala bunjevački ila”. Sve će bit zaokruženo i kulturno-umitničkim programom, a početak je zakazan za 19 sati.

Subata, 30. jul, nosi „Etno-festival bunjevački ila”, a to je dan kad cio Bajmak mriši na ukusna, često i zaboravljena ila. Festival će bit održan na platou ispred KPD „Jedinstvo-Edšeg”, okupljanje je od 8 do 9 sati, a onda počinje kuvanje. Svečano otvaranje je zakazano za 10 sati, nuz prigodan kulturno-umitnički program, obalazak štandova je u 11,30, a proglašenje najstaknutiji je od 13 sati. Za večer je zakazana zabava koja kreće od 19 sati.

PRIDSTAVLJANJE BANDAŠKI PAROVA OVOGODIŠNJE
SOMBORSKE I ČONOPLJANSKE DUŽIONICE

Najveća čast u familijama kod Bunjevaca

U sklopu programa „Somborska bunjevačka Dužionica”, 15. jula u „Atrijumu” somborske Varoške kuće, održana je svečana manifestacija „Pridstavljanje bandaški parova somborske i čonopljanske Dužionice.

S posebnim akcentom na mlade koji su ulipšali program igrom, pismom, svirkom i nošnjama iz GKUD „Ravangrad”, čuli su se prigodni tekstovi o starom bunjevačkom običaju Dužionici koji vodi poriklo još iz paganski vremena, al ko doboko ukorenjen u biće jednog naroda ko što su Bunjevci s vremenom je od svečarskog dobio duhovni karakter, i na koncu, posto nacionalni praznik.

Ko i kadgod, tako i danas, najveća čast bunjevačkim familijama je kad njim mladi naraštaji nastave običaj i tradiciju, a pogotovo u ulogama bandašice i bandaša što su potvrdili očevi bandašice i bandaša somborske Dužionice.

– Ponos i dika svakog roditelja je da ima ćer bandašicu, a dogodine, ako Bog da i sina bandaša. Eto, pet godina su u „Ravangradu” ko folklorashi i mislim da je red da dočekaju i ove lipse trenutke. I ja sam se u mladosti bavio folklorom, išo na salaške dužionice, uživo u lipoti običaja pa mi je još draže što moja dica idu

sličnim putom... – kaže je Stipan Matarić, otac bandašice Natalije.

Antun Fratrić se s ponosom prisica kako je cila familija kroz učešće na Dužionicama čuvala običaje.

– Još je moja mater 1960. bila bandašica, pa je ujak bio posli bandaš, onda je tu ulogu imo brat od ujaka, pa sam onda i ja

bio bandaš... Ove godine je bandaš naše varoške Dužionice moj najmlađi sin Bojan, dok je sridnji sin Goran ovogodišnji bandaš u Čonoplji. I srce mi je veliko, sinovi su sva trojica bili bandaši, a imam i malog unuka koji će bit u nošnji i nadam se da će nastaviti našu lozu – objasnio je Fratrić.

Lipa sićanja na kadgodašnje du-

Pripovitka o majkinom kruvu

KrUV se u našoj kući peko uvijek utorkom. Već pridveče je majka unosila brašno u kujnu, pogotovo zimi da ne bude ladno. Načve je uvijek mećala na hoklicu, a saćure jednu u drugu, pa gori na šublot. Tanjirić s tistom, od onog zadnjeg kruva što je pravila pokriven salvetom držala je na polici u zidu, a tu je bio i kvasac. Rano ujutru, a to je bilo oko 3 jel polak 4, oma prione na poso. U načve prosije brašno, metne soli od prilike, malko promiša da se izjednači, a onda u sridinu metne ono tisto s tanjirića, šećera opet od prilike, meće i kvasac i na sve to sipa mlaku vodu pa pokrije čaršapom. Čim to obavi, žuri napolje u gonk da

potpali unaprid pripravljenju paorsku peč. Dida se postaro da bude spremno i nekoliko snopova suve ogrizine ta-ko da majki bude sve na ruku. Tu je bio i ve-liko žarač, i grnjača – odnosno daska u obliku pravougaonika pričvšćena za dugačko drvo. S njim se dopiralo duboko u peč, gurale grane i izgorile ogrizine i tako pravilo mista za krUV. Drvena lopata koja je bila samo za krUV, bila je naslonjena na zid. Kad vidi da se vatra u peći dobro razgorila, majka požuri u kujnu da prvi put prikuvu tisto, pa tako izmed peći i prikuvavanja prođe dosta vrimenta. Kad tisto dosta naraste i postane glatko, siće ga na 3-4 veća komada i

meće u saćure u kojima su bile salvete s kojima ga pokrije da još naraste. Dotle se već i peč ugrijala pa žaračom sabija žar na stranu da oslobodi misto za krUV. Na drvenu lopatu metne krUV, zasiće ga sa strane i prstom napravi jamicu u sridini. Lopatu sa somunom gurne duboko u peč, pa je višto trgne, a krUV ostane na mistu. Kad je krUV pečen, opet istom vištinom, nametne somun na lopatu, izvadi ga pa ga vodom umije. Tako pripravljen krUV na policama u komari, el podrumu stoje je i koristio se od utorka do utorka.

Antun Petrović

žionice ima je mnoge bunjevačke familije. Tako se **Josip Ostrogonać** iz „Bunjevačkog kola”, sa bezdanski salaša, prisija svojeg momčenja.

– U naše vrime se to baš otimalo da budeš bandaš jel bandašica. Bila je to baš velika čast. Imali su tad svaki salaši svoju dužionicu u svojim salaškim crkvicama, el kapelama, a onda bi risari sa svi salaša išli na veliku varošku Dužionicu.

Zafala bogu za žito i krUV suština je Dužionice u kojoj su sabrane sve molitve i vira bunjevačkog naroda.

– Suština Dužionice jeste krUV. A poštivanje kruva kod Bunjevaca kakogod počinje od prve molitve koju nauče, od „Očenaša”. I danas se u mnogim kućama saćuvo običaj da, ako krUV padne s astala, podignemo ga, poljubimo ga nuz riči „Bože, oprosti” i poidemo ga – kazo je izmed ostalog **Antun Petrović** u dilu prigodni tekstova na temu završne žetelačke svečanosti.

Mladim bandaškim parovima Sombora i Čonoplje, slamarski nakit ko poseban simbol Dužionice uručile su lanjske bandašice – **Martina Anišić** iz Sombora i **Anja Knežević** iz Čonoplje, a za lipotu bunjevačkog zlata, kako obično kažu za slamarske perlice i ukrase, zaslužne su vridne ruke slamarki sekcije „Bunjevačkog kola”. Nuz

riči zafalnosti, budući bandaš se obratio ričima:

– Želim vas sve pozdravit isprid „Bunjevačkog kola” i GKUD „Ravangrad”, udruženja kojima svim srcom pripadam. Ove godine mi je ukazana čast da budem bandaš na „Somborskoj bunjevačkoj Dužionici”, a ja ću se potruditi da dostojanstveno ovu počasnu ulogu iznesem. Bit bandaš je zbilja velika čast i virujem da ću tu veliku ulogu koju su i moju najbliži u familiji časno nosili, i ja ponosno nosit na dan obilježavanja Dužijance – kazo je **Bojan Fratrić** i zafalio umitnicama na lipim slamarskim perlicama i vincu koji je njemu i bandašici za Dužionici naminjen.

– Ovo je prilika i poziv varošćanima da budu dio našeg veli-

kog slavlja, naše bunjevačke Dužionice kad ću ja ko bandašica „Bunjevačkog kola”, nosit i pridat blagoslovljen krUV od novog brašna našem gradonačelniku **Ratkoviću**. Fala svima na ukazanom povirenju i dobro došli da zajedno podilimo radost još jedne završene žetve! – kazala je **Natalija Matarić**.

Martini Marton i **Goranu Fratriću** pripale su centralne uloge u čonopljanskoj Dužijanci. U ime Čonopljana zafalila se **Martina Marton** ričima:

– Volila bi da tušta mladi ima tu priliku da bude na mistu bandaškog para. Osim posebnog osiçaja lipote, tu je i osiçaj odgovornosti prema svojem narodu i tradiciji. Kroz ovake uloge i mi mladi minjamo percepciju, razu-

mivanje tradicije koja je puno više, sadržajnije i značajnije... Virujem da ćemo bandaš i ja opravdat dodiljene nam uloge.

U prigodnom kulturno-umitničkom programu splet bački igara pridstavila je diçija grupa „Ravangrada” dok je izvodački sastav pridstavio splet bunjevački igara. Vojvodanske pisme i igre nuz harmoniku pripravio je **Nenad Ibrahimović**, višestruki pobidnik takmičenja „Prva harmonike Srbije i Vojvodine” i Tamburaški sastav „Kulturica” sa vokalnom solistkinjom RTV-a i RTS-a **Zoranom Iduški**.

Manifestacija programa završne žetelačke svečanosti podržana je od strane grada Sombora i Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjite

R. P.

RIČ-DVI SA SOMBORSKIM BANDAŠOM BOJANOM FRATRIĆOM

U porodici Fratrić folklor je odavno dio tradicije

Somborska familija **Fratrića**, aktivna od reosnivanja „Bunjevačkog kola”, dala je velik doprinos Udruženju kroz brojna učešća u različitim kulturnim i drugim društvenim aktivnostima bunjevački institucija. Ono po čem su naročito pripoznatljivi svakako jeste bunjevački folklor, a kroz folklor i očuvanje tradicije i običaja Bunjevaca.

Antun i supruga **Daliborka**, roditelji su tri sina – **Ivana**, **Gorana** i **Bojana**, i sva trojica su imali više puta bandaške uloge u manifestacijama završni žetelački svečanosti kako u Somboru tako i u Lemešu i Čonoplji. S obzirom na to da je „Somborska varoška bunjevačka Dužionica” i misto bandaša želja većine mlade bunjevačke čeljadi, ovaj san se ostvario i najmlađem sinu u familiji Fratrić – Bojanu.

Bojan je rođen je 2006. u Somboru u familiji Fratrića, ko treće ditek, pa je bio mezimče svoje braće Ivana i Gorana, a pogotovo ko treće unučete dida **Stipana** i majke **Katice**. Ko mali „sunder” sve je upijao od starije braće, i ono dobro, pa i nestašluke. Oma, još ko mali deran, zavolio je fudbal koji i dan-danas redovno trenira. Strast prema ovom sportu, uprkos povridama koje su sastavni dio ozbiljni treninga, imala je za rezultat i pauzu od par miseci, al jaka volja i mladost ponovo su vratili Bojana redovnim treninzima. Trenutno igra za prvi tim ŽAK-a u Somboru. I to bi se moždar moglo i nazvat prvom velikom ljubavi najmlađeg Fratrića.

Bojan je završio Sridnju poljoprivrednu škulu, smer poljopriv-

redni tehničar, a čim su godine dozvolile oma je položio vozačke ispite za traktor i automobil što je posebno važno za momke s udaljeni salaša. Istovrimeno, ova znanja pomažu i u sticanju zarade, el kakog bakiša, onako „ko svoj momački dinar”. To su sad prva radna iskustva kojima se Bojan posebno raduje.

Bojanova jednaka ljubav jeste i folklor u koji se, po tradiciji familije, moro uključiti, kako s osmihom divani, pogotovo pod strogim nadzorom tata Antuna. Tako kreću i redovne probe u GKUD-u „Ravangrad”, a sve posli „Male škole folkloru” koju je nuz očev nadzor pohao u UG „Bunjevačko kolo”.

– **Nije bilo lako, al posli prvi folklorni koraka u škulici u „Bunjevačkom kolu”, pod tatinim strogim okom, nas šestoro je oma prišlo igrat u „Ravangrad” i to, Bogu fala, danas na vrlo lipim pozicijama u koreografijama –**

istako je Bojan, a potom i dodo:

– **Svatio sam, možda najprija u sportu, tako sad i u folkloru, da su važni upornost i rad, a od velikog značaja je i sticanje novi znanja koja se stiču ne samo na folklornim probama već i na seminarima kojima prisustvujem kad god sam u prilici.**

Bojan naglašava da mu je veliko zadovoljstvo kad s lakoćom „skida” korake od renomirani koreografa.

Med salašarskim tradicionalnim okupljanjima spada je i sportski susreti di je Bojan nuz svoju braću vrlo aktivan. Naravno da je rič o fudbalskim turnirima i timu svoji „Nenadički salaša” u kojem igra. Ode mu je mentor i kapiten rođeni brat Goran s trogodišnjim iskustvom najboljeg igrača turnira. Bojanov bilans dosadašnji salašarski turnira jeste jedno drugo misto, dva treća mesta i titula najboljeg strilca turnira.

– Osim fudbala, rado igram i basket, kad god možem, plivam na varoškom bazenu tako da je sport ne samo hobi, već nikako obavezan dio moje mladosti.

Kad bi biro izmed sporta i folkloru, bila bi to nerišena utakmica. Očito je da Fratrići, već tradicionalno, dobro nose nošnju i bunjevačke čizme.

– **Volim igrat sve igre. Zaista sve! A kaki bi ja bio Bunjevac kad ne bi znao igrat svoje igre i to najbolje od svi igara! – zaključiva nuz osmih Bojan Fratrić.**

Na nastupima se igra, a i takmiči, tako da je Bojan s GKUD „Ravangrad” učesnik opštinski, zonski i pokrajinski folklorni smotri. Vridno je naglasiti i njegovo učešće u izvođenju narodni običaja o kojima Ravangrad već treću godinu za redom snima filmove.

– **Da, svi se radujemo što će naše nasliđe imat i filmske zapise, jel i na taj način čuvamo svoj nacionalni identitet. Lipe uspomine naročito nosim sa snimanja filma o „Dužionici”.**

Kako na „Dužionici” tako i na „Prelu”, brez Fratrića med kojima je i mladi Bojan programa na sceni nema. Svoju ulogu bandaša Bojan je opravdao, u šali dodaje, mlad je pa se bandaška uloga mož, ako zatriba još koji put ponovit. Od stare majke priko oca, mame i braće svi su imali ove ponosne bandaške uloge. O tom se i danas u kući s ponosom divani, ko da je juče bilo! Kako na mladima svit ostaje, sliedeći od Fratrića, virujemo, biće dvogodišnji Ivanov sinčić **Lazar** al, i to će brzo doć...

R. P.

NUZ FILM O ZVONKU BOGDANU ZAKLJUČENO JE OVOGODIŠNJE
IZDANJE FESTIVALA EVROPSKOG FILMA NA PALIĆU

Ej, salaši na severu Bačke

Svršetak ovogodišnjeg Festivala evropskog filma na Paliću protekao je u znaku uobičajene dodile nagrada najboljima, po izboru žirija i publike, al je dono i priliku da se prikaže dokumentarni film „Ej, salaši” koji, između ostalog, divani o čuvenom **Zvonku Bogdanu** koji je prija pedeset godina napiso pismu „Ej, salaši” koja opisiva jedno vreme, i te kako značajno za bunjevačku zajednicu.

Rediteljske palica latila se **Maja Uzelać**, a ona je istakla kako nije znala tušta o tom što piva Zvonko Bogdan.

– **Znala sam da Bunjevci postoje, da je Zvonko Bunjevac, kako mu je stalo do tog elementa njegovog identiteta, te da se on provlači kroz njegovu muziku. Bilo mi je zanimljivo da vidimo kako se ti elementi vizuelno ispoljavaju. Imala sam sriće da obađem razna mesta di postoje autentični objekti koji biluže kako su Bunjevci kroz vikove živili, kako su izgledala svadbe, mlade, salaši... –** divanila je **Maja Uzelać**, te je dodala:

– **Zvonko nosi jedan kontrast velike topline i profesionalizma koji je do kraja prisutan. Sve što smo od njega dobili bilo je od početka do kraja u maksimalnom intenzitetu, iskreno, istinito.**

I **Siniša Bokan**, producent, ističe kako je čuvar pisme Vojvodine bio spreman na saradnju.

– **Pratio je sve naše zamisli, putovali smo na razne strane, kako bi cilu pripovetku upotpunili adekvatnim materijalom i kadrovima. Imamo veliku zahvalnost koji je uložio tušta rada u ovaj projekat.**

Kako divani sam Zvonko Bogdan, tokom života je bilo dosta anegdota, a jednu je i podilio s publikom.

– **Imo sam 35 godina i bio sam sa ženom i dvoje dice kod nje na užni, u Somboru, jedne nedilje u podne. Sio sam za astal, a mama, povezana u maramu, stala je sa strane, prikrstila ruke, i kazala: „Bože, Zvonko nikad nisam mislila da će od tebe bit čovik.”**

U izjavi koju prinosi Radio-televizije Srbije, Zvonko Bogdan je istako kako pozdravlja sve one koji vole dobru, staru, pravu muziku, te da se ideja rodila prija četiri godine, kad je rađeno CD izdanje PGP RTS-a povodom 50 godina pisme „Ej, salaši”.

– **Čuvam je od zaborava, a to je, izgleda, pripozno Ivan Kljajić (scenarista filma). On i njegovo društvo su čak od tog napravili filmsku pripovetku. Trajalo je dugo, al smo, fala Bogu, uspili sve to kakogod izgurat. Ovaj CD, koji je izašo na pedesetu godišnjicu pisme „Ej, salaši”, je svakako štogod, to sam tek kasnije shvatio, što ima jednu finu vrid-**

nost, jel to je pečat jednog vremena. Bio sam samo slučajno učesnik pripovetke jednog mog vremena koje je prošlo, a nisam znao da će bit na bilo koji način zabiluženo. I to je štogod što je na mene ostavilo izuzetan utisak – divanio je Zvonko Bogdan.

Od ranije je i poznato, pričao je to Zvonko Bogdan i u momentu kad

je primio specijalno priznanje Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, kako je čuvena pisma nastala slučajno – u putu, dok se vraćo u Sombor iz Beograda. Bio je to zimski dan, a ono što mu se „motalo” po glavi oma je zapiso kako ne bi zaboravio.

N. S.

(Foto: Vinarija „Zvonko Bogdan”)

LJUBICA MANDIĆ SE NIZ GODINA BAVI ŠLINGOVANJOM, A STVARA PRAVA MALA UMITNIČKA DILA

Starovinsko u novom ruvu

Šling u tradiciji Bunjevaca ima svoje važno mesto – već je odavno poznato kako su zanimljive mustre krasile bila ruva Bunjevki, al su motivi šlinga imali svoje mesto i van same nošnje – na pendžerima, u obliku virangi, na astalima ko stolnjaci, na uzgljancama, krevetnini... Iako se danas šling manje vidi, to ne znači da je nesto iz domova i srca Bunjevaca, a, takođe, to ni ne znači da više nema spretni rukivi koje i danas od platna i konca, nuz tušta strpljenja i rada, kreiraje prava umitnička dila.

Jedna od nji je i **Ljubica Mandić** koja nas svake godine obraduje i čimegod novim – već odavno se trudi spojiti tradiciju šlinga i novo vrime, a ove godine se oprobala u izradi slika sa šlingom.

– Volim šlingovat, volim te kadgodašnje suknje koje su se nosile ispod svile, pa kad bi se cura penjala na karuca, vidio bi se lip šling ispod. Naravno, kako su cure bile iz različitog staleža,

nije svako imo isti šling, nit isto ruvo, a cure su počele šling nositi ko glavnu suknju. I tu se šling razlikovo, ko je bio bogatiji moggo je priuštiti sebi šling širine 20-30 cm, lipo izrađen. Taka nošnja je postala dio tradicije, a to se dobro mož viditi i na nošnjama koje danas koriste kulturno-umitnička društva, na primer. Motiv šlinga je bio i na uzgljancama, nadstolnjacima... I danas se to čuva po fiokama, al se slabije koristi, već taki komadi čuvaje sićanja na kadgodašnje vrime, na majke... – divani naša sagovornica.

Upravo je ideja da se stare mustre izvade iz fioka i dolafa potakla Ljubicu Mandić da pronade šlingu naminu i u današnje vrime.

– Radila sam dosta virange, odivne predmete, i to motive šlinga na modernim haljinama i na drugom materijalu, a radila sam, na primer, i neselere s motivima šlinga. Došla sam na ideju sad da to bude slika – ko što se, na primer, tradicija čuva na slikama od slame, zašto da ne bude na slikama i šling.

Tribalo se sve osmisli tako da se spoje tradicija i današnje vrime, pa je, kako divani naša sagovornica, odlučila koristiti stare rame, obradene dekupaž tehnikom.

– Take rame idu u današnji

Ljubica Mandić je uvijek raspoložena svoje znanje prinet na druge

moderini enterijer, a na slikama sam koristila mustre stare i po 50 godina. Dosta sam istraživala, tražila sam i stare trukovane mustre... Dakle, opravila sam štogod starovinsko u modernom ruvu. Današnje moderno vrime pogoduje da se mustre, kadgod trukovane, danas lako sačuvaju. Koristim sad foto-papir, kopiram, štogod i sama crtam, dosta je olakšan proces u odnosu na ranije, trudim se štogod staro sačuvati.

Šlingovanje, naravno, zahtiva tušta vrimena, za jedan rad su potrebni sati, motivi su sitni, ko šlinguje je često satima pognut, mora bit precizan... No, to Ljubici Mandić je pridstavlja problem.

– Mene to, jednostavno, opušta. Volim šling, volim tu vrstu radu. Pokušava, pa i uspijem da nađem novu čeljad koja će se zaljubit u šling, ljude koji će štogod tražiti i možem kazati da ima zainteresovani. No, uvijek je bolje kad se prinese na štogod moder-

no, kako bi žene i cure to mogle iskoristiti i iznet u današnje vrime, a ne da stoji u kakoj fioki.

Za šlingovanje je najbolji rad na platnu, al, kako dodaje naša sagovornica, mož se koristiti i kaki drugi materijal.

– Radila sam, na primer, jednu haljinu od žorzeta, a bitno je da se koristi materijal koji se ne para i ne osipa. Cura je volila nositi tu haljinu, mogla je nositi brez problema, mogla je i sist u njoj, a da se ne izgužva ko platno.

Nove ideje nadolaze, a na autorici je da na svaku odgovori i da pronade način kako da je iznese.

– Ko što je bilo i kod slika – mučila sam se kako ću uglaviti sliku u moderne ramove, a onda sam se sitila da stari ram prilagodim modernom vrimenu i čini mi se kako je dobro ispalo – dodaje na kraju Ljubica Mandić koju ostavljamo da iznese možda kake nove ideje koja će doprineti čuvanju bunjevačke tradicije.

N. S.

NA BIKOVU ODRŽANE ŠESNAJSTE „SEOSKE SIGRE BREZ GRANICA”

Rezultati u drugom planu

Pračke, nošenje jaja, đeram, štule, tragač, vodonoše, mrvljenje kuruza, kamarisanje, vodica i traktori – ovo su bile zanimljive discipline na šesnajstom izdanju „Seoski sigara bez granica” koje se protekli godina održavaju na Bikovu, u okviru Organizacije „Udruženi pokrećemo selo”. Kao i raniji godina, plasman ekipa nije bio u prvom planu, neg prilika da se provede jedan lip dan na selu, nuz zabavu, dobro društvo, te zanimljive sigre.

– Mislím da je organizacija svi ovi godina po malo napridovala, poradili smo na sadržajima, ima sad više aktivnosti za dicu, na primer. Trudili smo se, istovremeno i sačuvat tradiciju, pa sigre i pokazivaje kako su se kadgod na selu zabavljali i družili – istakla je, u ime organizatora, Dajana Andrašić, te je nastavila:

– Dan prid manifestaciju, kad se sve pripravlja, nosi tušta posla, al i okupi velik broj ljudi iz sela, volontera koji su s nama. Nekako to druženje i ta energija budu još lipši od samog događaja. Uvik tu bude i kake rane i pripravimo dan za uživanje na selu. Imamo ideju napraviti obimniji program, to je za sad teže izvodljivo. Uvik treba radit i na reklamí, da bi se malo proširili i van Subatice. Očekivamo u narednim godinama i veći broj učesnika, pa da napridujemo i kroz organizaciju.

Ove godine je nastupilo jedanaest ekipa, mahom iz Subatice i okoline, a bilo je i „internacionalaca”. Sve nji je, brez obzira na to odakleg su dolazili, sačekao zanimljiv sportski poligon s brojnim rekvizitima.

– Što se rekvizita tiče, već smo uigrani. Dobar dio stvari je napravljen raniji godina, dosta tog održavamo, a ostalo bude nabav-

ljamo u hodu. Slamú, na primer, moramo nabavljat svake godine, i tu smo se malo pomoučili da nabavimo koliko nam treba, al smo sve rišili. Imamo sriću da imamo dosta dobri ljudi koji su nuz nas i koji su tu da dodaju kad štogod zafali. Najvažnije nam je da imamo teren di ćemo postaviti poligone, a za ostalo se postaramo – divani Mario Dulić, jedan od organizatora, i dodaje:

– Što se sigara tiče, gledamo da zadržimo jednu polovinu od prithodne godine, kako bi to bilo poznato stalnim učesnicima. Istovremeno, tu smo svi da damo pridloge za nove sigre. Naravno, prvo vodimo računa da to bude bezbedno, pa se onda dogovaramo i smišljamo. Nemamo neki specijalni pravilnik, neg je to kaki „brainstorming” di svako da kaki svoj doprinos.

Učesnici su bili jednako veseli, al i fokusirani. Trudili su se da nuz dobro raspoloženje baš ne podbace u takmičenju, a u nekoliko disciplina viđena je odlična borba za što bolji plasman.

– Mi smo domaća ekipa, s Bikova, a ovo je treća godina kako se prijavljavamo. Uvik, naravno, idemo s drugim imenom, kad nam šta padne na pamet. Sad

smo „Paradička”, iako je prvobitna ideja da budemo „S paradičkom čorba”. Ideja nam je uvik ista, da se zabavimo i družimo, rezultat nam nije u prvom planu. Kako smo sa sela, ništa nam od ovog nije strano – pripovida Nikola Milunović iz ekipe „Paradička”.

Milica Despotović je bila dio ekipe „Prvi put s ocen”, a radovala se nastupima.

– Svidilo mi se prošle godine kako je manifestacija izgledala, pa smo se prijavili da ove godine i nastupamo. Druženje i zabava su nam bili u prvom planu, a kako se bavim sportom, nije bilo fizički priprema, al nam je bilo zanimljivo kako ćemo se snać na poligonima.

Verica Skenderović Romić je na osnovu iskustva od prošle godine bila bez dileme da li da se ona i prijateljice ponovo prijave.

– Ove godine su „Marko frajle” bez Marka koji je sad bio spričen, al smo se okupile. Mi inače učestvujemo u programu Sportskog saveza koji obezbeđiva vežbanje za žene, lane smo prvi put nastupili na Bikovu, bilo nam je super. Discipline nisu toliko teške, vratile smo se malo i u ditiñstvo, pa nam je bilo lipo pojaviti se ove godine ponovo. Druženje uvik bude u prvom planu, isprid rezultata.

Osim navedeni disciplina sadržaja je bilo još, uživali su i mladi, al i stariji, dok je, ko i prithodni godina, program imo i humanitarni karakter.

Što se rezultata tiče, oni nisu bili u prvom planu, pa ji ostavljamo za kraj, al nisu bili ni nevažni. Prvo mesto pripalo je ekipi „Paradička” s 84 boda, drugo mesto su zauzeli „Vandrovači” sa 82, a treće „Zmajovi” s 81 bodom. N. S.

TEKUĆA GODINA PROLAZI U ZNAKU VELIKOG JUBILEJA
ZA BUNJEVAČKI KULTURNI CENTAR „BAJMAK“ (II DIO)

Afirmacija bunjevačke kulture, tradicije i običaja

Godina 2025. za Bunjevački kulturni centar „Bajmak“ protiče u znaku velikog jubileja, 20 godina postojanja. **Bran-ko Pokornić**, počasni pridsidnik BKC „Bajmak“, protekle dvije decenije je neumoran što se tiče organizacije aktivnosti, afirmacije bunjevačke tradicije, kulture i jezika u ovom mistu.

Na rad s dicom i mladima se u Bunjevačkom kulturnom centru „Bajmak“ posebno ponose.

– Za ovi dvadeset godina je oko 300 dice prošlo kroz naše organizacije, jel nema manifestacije koju mi organizujemo, a da u nju ne uključimo i najmlađe. Ne mož se desit da su izložbe koje prijavljamo za Božić i Uskrs brez radova dice, ko i brez njegov učešća u programu. Nije bilo običaja polivača na Vodeni ponediljak, a da u njemu nisu bili uključeni dica i mladi. Takođe, na svakom „Festivalu bunjevački ila“ smo imali i po nekoliko štandova na kojima su ranu pripravljala dica, s roditeljima, el sa svojim učiteljicama. Kad sve to pogledamo, mislim da smo zaslužili određenu pažnju ko jedno seosko udruženje koje je uspilo opstat u svim ovim turbulentnim vremenima. Organizovali smo značajan broj manifestacija i ostali smo pripoznatljivi po njima.

U okviru BKC „Bajmak“ funkcionišu četiri sekcije, a kroz nji je prošlo velik broj osoba, kako mladi, tako i stariji.

– Rade sekcije u kojima se naši članovi bave ručnim radovima,

potom stvaraju radove u tehnici slame, druga sekcija je organizovana na temu etnologije i istraživanja, kroz prikupljanje arhivske građe, stari predmeta, pa i recepta, slika, alata, imamo i dramsko-recitatorsku sekciju, te sekciju koja u svom opisu ima dramsko stvaralaštvo, al i rad na izradi dokumentarni filmova.

Tokom protekli 20 godina iz produkcije BKC „Bajmak“ izašlo je čak 16 dokumentarni filmova.

– Svi su oni prikazivali značajne ličnosti iz istorije Bunjevaca, pa i događaje koji su bili ključni za našu zajednicu. Cilj je da kroz te filmove, edukativnog karaktera, upoznamo dicu o istoriji i ličnostima koji su doprineli tom da Bunjevci i danas postoje i ostari vaje svoja prava u Srbiji. I mi, stariji, iz taki filmova možemo dosta tog saznat, jer nije bilo ranije toliko prilika za to. Obogaćivanjem znanja, otkrivanjem činjenica iz istorije, pomažemo vridnovanju istorije i bogate kulturne baštine naše zajednice.

Naravno, kroz 20 godina je bilo dosta izazova koje je tribalo privazić, a svoje izazove ima i današnje vrime.

– Generalni problem, i to ne samo kod nas, u Bajmaku, je gubljenje članstva. Gledao sam i cifre sa zadnjeg popisa, i stanje za Bunjevce, ne samo u Bajmaku, s idejom kako bi se naš narod sačuvo. Po meni, u svakom selu di ima Bunjevaca, u svakom mistu, triba postojat kako udruženje koje će okupljat te ljude. Bajmak

je, na primer, kadgod imo oko 9.000 stanovnika, danas na popisu ima oko 6.100 stanovnika, nuz velik broj prazni kuća. Jel, potraga za poslom utiče na demografiju mali mista. Bilo je i doseljavanja, pa tako danas u bajmačkoj školi imamo priko 20 učenika koji pripadaju kineskoj el ruskoj zajednici. To se, konačno, ogleda i po broju Bunjevaca, koji je manje u Subatici, pa i u našem Bajmaku.

Osim problema sa smanjenjem populacije, tu je i još jedan izazov s kojim se triba borit – ljudi su nezainteresovani.

– Sve je veći broj oni koji se ne žele baviti čimegod, nedostaje entuzijazma, ne pripoznaje se potreba očuvanja nacionalnog identiteta. To je ključni problem naše zajednice u cilosti i tim se triba baviti. Moramo ljude okupljat, divanit s njima, pridstaviti im ono šta ne znaju u čega nisu dovoljno upućeni. Sva dešavanja negativno utiču i na naš svit. Ne triba čekati izbore i samo onda divanit i okupljat ljude, neg je to aktivnost s kojom se ne smi pristat. Važno je očuvati nacionalni identitet Bunjevaca.

Iskustva divane i kako su dica aktivna u svim dešavanjima do svršetka osnovne škole.

– Kad krenu u sridnju škulu, u varoš, njeve aktivnosti opadaje, a pogotovo kad krenu studije. Kadrovski to dovodi do teškoća prilikom obnavljanja Bunjevačkog kulturnog centra „Bajmak“, ko i drugi udruženja. A nama je

potrebno da kadrovski budemo jači, da pojačavamo naš kapacitet, da stvaramo bolje programe, da nivo manifestacija izade iz okvira amaterizma. Ovi problemi prate čitavu zajednicu, o tom triba razgovarat, a bojim se da zato nema vrimena. Za to se mora pronać vrimena, jel je to ozbiljan problem.

Pokornić dodaje da je u poseban birački spisak kod Bunjevaca bio upisan značajan broj stariji osoba, koje su se izjašnjavali ko Bunjevci.

– U proteklom periodu smo izgubili velik broj naši članova – imam tačne podatke, 47 ljudi koji su bili bliski radu BKC „Bajmak“ više nisu med živima. To je za nas izuzetno velik broj, a nemamo toliko novi članova. Nestaju volonterizam i amaterski rad, danas, kad želite koga angažovat za kaki program oma ide pitanje – „Koliko ćeš mi platiti?“ I onda se i vi pitate u kojem pravcu sve ovo ide. Zar nema više onog zadovoljstva kad se štogod zajednički uradi, pa kad svi zajedno uživamo u tom što je poso urađen, što smo uradili štogod dobro za generacije koje dolaze. Te relacije se danas malo gube i, iskreno, ne znam, kako ćemo se moć vratiti. Objektivno, još nismo zdravo ugroženi kad je Bajmak u pitanju, al smo na ivici.

Za pridstojeće „Dane bunjevačke kulture u Bajmaku“ biće angažovano 40-50 volontera i to još uvijek pokaziva snagu BKC „Bajmak“ koja se krije u članstvu.

– Svaka naša manifestacija

okupi i dalje značajan broj oni koji rade, a koji se često ne vide. Oni koji su u našem Izvršnom i Nadzornom odboru su najvećma i uključeni u organizaciju svi programa, i oni osjećaju kako odgovornost, moraju pokazati šta su uradili, i sebi i drugima.

U aktivnostima BKC „Bajmak“, dodaje Pokornić na kraju, treba još

pojačati rad u Aktivu žena i Aktivu mladi.

– Aktiv žena još dosta dobro funkcioniše, dok za Aktiv mladi još nismo uspjeli pronaći dobitnu formulu. Probali smo organizovati muzičke večeri, pa i žurke, i bude to da se oni okupe jedared el dvared, pa se sve razvodni. Moramo im drugačije motivisati

kako bi to sve duže trajalo. Tako je i u radu našeg Centra najteže bilo tokom četvrte el pete godine, i kad smo onda „prilomili“ – ovo je ono što ćemo raditi, ovo ima smisla, više nije bilo stajanja.

Priko 180 organizovani manifestacija, te značajan broj onih programa u kojima su članovi BKC „Bajmak“ učestvovali, velik broj

priznanja (Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine, Muzej Vojvodine, Kulturno-prosvitna zajednica Republike Srbije) potpisivaju protekle dvije decenije, sve tu do rezultati koji su ostvareni tokom protekli dvadeset godina, ali su to i temelji na kojima će se čekati novi jubileji.

N. S.

U BAJMAKU ODRŽANA TRADICIONALNA „MEĐUNARODNA SMOTRA FOLKLORA“, I TO VEĆ 62. PO REDU

Misto okupljanja ljubitelja folklora cilog regiona

Bajmak je nedavno bio još jedared misto okupljanja ljubitelja folklora iz cilog regiona – ovo misto se možda podičiti podatkom da ima jedno od najdugovječijih međunarodnih smotri folklora, a ova, održana 2025. godine, bila je 62. po redu.

Iza organizacije „Međunarodne smotre folklora“ stoji Kulturno-prosvitno društvo „Jedinstvo-Edšeg“.

– Ove godine smo imali osam najstarijih izvođača grupa, naravno, ko domaćini smo se i mi pokazali. Med njima su bili i gosti iz Bosne i Hercegovine, med njima je i društvo koje nam je bilo u gostima prije 35 godina, gosti su nam stigli i iz Mađarske i Hrvatske. Med gostima iz Srbije imamo one koji nam dolaze svake godine, ali i one koji su nam već bili davno – radujemo se i jednima i drugima – istako je Nikola Batinčić, predsjednik KPD „Jedinstvo-Edšeg“.

Med gostima koje Bajmačani i njihovi prijatelji do sad nisu imali prilike vidjeti bili su i folklorci iz Folklornog udruženja „Perlez“ koje je povo Nenad Kovačević.

– Prvi put smo u Bajmaku, a premijerno smo izveli „Igre iz Lužnice“. Rišili smo to pokazati prvi put, a nuz nas je i Kulturno-umitničko društvo „Kolo“ iz Melenaca koji se predstavljaju s pripremom dičijom grupom s „Igrama iz Niša“, dok se izvođački ansambl predstavio s „Igrama iz Dimitrograd“.

Ljubinko Krunić, koreograf KUD „Rogalj“ iz Žablja, rado je podijelio svoje utiske o Smotri kojoj se uvijek vraćaju.

– Došli smo kako bi prikazali naše „Igre s Kosova“. Ovo je trinajsta, a možda i četrnajsta godina kako smo u Bajmaku, tu smo često, a izostali smo one godine kad Festival nije održan zbog korona-epidemije.

Med onima koji su redovni na „Međunarodnoj smotri folklora u Bajmaku“ su i subatičko Kulturno-umitničko društvo železničara „Bratstvo“.

– Na Festivalu u Bajmaku smo gotovo od samog početka, vrlo

rado se odazivamo i volimo doći u Bajmak. Za ovu priliku smo pripremili „Igre iz Mačve“ – prokomentarisala je Zagorka Romić iz „Bratstva“.

Festival je, kako dodaju organizatori, okupio oko 550 učesnika, a svoju ljubav prema narodnim igrama pokazali su jednako svi folklorci, kako oni najmlađi, tako i stariji, a poslije erupcije emocija i ljubavi prema tradiciji, nošnjama i igri, cio program je zaključen nuz vatromet.

N. S.

Avgust je jedan od najvruciji meseci u godini, onda je kalendar nikula. Posli risa i vršidbe, svit se malo više odmaro u debeloj ladovini. Bili su srićni i zadovoljni što su obezbedili žita za godišnji kruv svojim čeljadima.

Litnje čari salaša

Dica iz varoši su koristila priliku provest lito na salašu kod rodbine na čistom ajeru i zdravoj rani koju su kuvale naše domaćice. Kadgod naši Bunjevci nisu išli na litovanje na more ko danas. Lito su provodili na svojim salašima čez josaga. A i varošćani su volili izać na salaš na više dana u goste s dicom, kad je bio školski raspust, kad ji više slađe se ide. Ilo se šta se skuva, kaki dan taka čast, nije bilo ko danas, jedni ne vole jedno, drugi drugo. Ako kogod od dice štogod zanoveta, stariji su kazali: „Ako ti se ne sviđa, poljubi pa ostavi i idi dalje od astala, drugo nema. Slade ćeš večerat!“ To je važno i za goste i za domaću dicu.

Ujtru su svi rano ustajali, dica su išla čuvat josag zalada. Manja dica su išla čuvat guske na strnjiki, a veća dica su čuvala svinje i ovce, a oni malo stariji su čuvali krave. Guske se friško naidu na strnjiki, pa same krenu na salaš pit vode, a dica polagano za njima. Dičurlija koja su čuvala svinje i ovce nadmećali su se ko će prvi istirat josag. Kad se svi skupe počela je sigrarija. Sigrali su se kasalice, berberčke, gusaka, zlatni imena, traganaca i vije. Što je bilo više dice, sigrarija je bila veselija. Oni veći deranci su išli tražit di ima raniji kuruza za purenje, oni manji su dotleg čuvali i njeve svinje, pa su svi zajedno ili kuruza.

Mirisi ditinjstva

Kuruze su purili ovako – iskopa se u zemlji jama jedno 30 centi dužine, dubine oko 20 centi širine koliki su klipovi. Prvo se metne malo strnjike pa zapali vatra, pa onda čukanjica, kad se napravi žerava, pomeću se priko oguljeni kuruzi. Kad porumene s jedne strane priokreću se da po-

KROZ ŽIVOT BUNJEVACA

Lito, vrime za poso i uživanje

rumene svudan. Kad se ispure svi kuruzi, žerava se zavali zemljom da se štogod ne zapali. To su bili taki dobri kuruzi pa su ji dica u slast poila. I sad posli tušta godina kad se u mislima vratim u daleku prošlost, pa ko da jasno vidim sliku veseli drugova i drugarica, pa još ostim miris pureni kuruza na strnjiki. Te radosti iz ditinjstva kad smo bosonogi trčali po strnjiki i da oću ne možem zaboravit do kraja života. Sad nema više vesele sigrarije, dica imaje sve al ko da nemaje ništa.

Zdravi, pravi i maštoviti

Veća dica su čuvala krave nuz atarske putove di ima trave i nuz gvozden put. Kad dotiraje josag na salaš kod bunara je bila kaljuga di su se svinji pokvasili i razladili. Dica ručaje, pa se izađu sigrat na ledini, na travi u ladovini. Trčali su bos po travi, penjali se na drveće, skakali udalj, uvis, priskakali kaki jendek. Rasli su pravi, nije im se kićma krivila, a zdravo je naritko kogod imo ravna stopala. Deranci su pravili štule, išli na njima, pravili aždaju i puštali da leti, loptali se loptom krepnjačom. Curice su se sigrale bebama od krpe i ple-prstenove od slame.

Moljci, kadgod i sad

Sva su čeljad ustajala rano da se za lada uradi poso što je tribalo uradit. Žene su po kući pravile veliko spremanje. Iznesivalo se sunčat ruvo, suknene pregače, ponjave, cveteri, kaputi sa striganom, šepice, kožuvi, popršnjaci, kašmirski komadi, jel su to najvećma napadali moljci. Kad se prosunča, mećalo se izmed list duvana el lavande.

Danas se najviše nosi najlon, grilon, poliamid, poliester, to ni moljci ne vole, pa ga i ne napadaje. Nosilo

se i perje na sunčanje, a kadgod se perje zdravo cinilo. Svaki je od rođenja do groba spavo na perju, nikom nije smetalo. Danas perje izbacivaje iz kreveta, jedni čez atsmo, drugi čez alergija, a treći čez mode, pa spavaje na veštačkim uzgljancama i sunderima. Sve se domaće i prirodno zaminilo s veštačkim, pa i rana. Svi prilaze na brza, gotova ila. Malo je oni koji još kuvaje prava bunjevačka ila, koja su ukusnija i zdravija.

Pripravljane za zimu

Kad prođe polak avgusta, pravila se tarana i sušila na velikim astalima na bilom čaršapu. Žene su i štirku pravile – jedne od žita, druge od krumpira, jel kadgod se više štirvalo. Krajom avgusta se brao cincokret, a to je bio spor poso jel se kadgod sve ručno radilo. Glavice se odsicale nožom, a stabljike se sikle motičicom, pa se vezale u snopove pa se to zimi ložilo u peć. Glavice su nosili na kolima na salaš pod kaku šupu da ne pokisnu. Posli su posidali okolo, pa su lećicom udarali po glavici dok zrno ne poispada. Onda su ga vijali na vitru da se očisti od trunja.

Dužijanica, prilika za zaodivanje

Nije se baš svaki dan radilo, nediljom i svecom se nikad nije radilo i tog su se naši prici strogo pridržavali, za mlade se pravila kola, igranka na veliki ledinama. Velika Gospojina je kadgod bila velik god i naša dužijanica. Cure su za taj dan dobijale nova ruva, a momci odila, pa su tako svečano obučeni išli u crkvu na dužijanica, a posli podne je bilo kolo za mlade.

Zavitna post prošla, navika ostala

Posli Gospojine je Sveti Roko, kogod su naši stari prici zdravo poštivali.

U kapelici Svetog Roke su se služile svete mise, di je kadgod dolazilo tušta svita, a posli se išlo u Dudovu šumu, di je bio kip Svetog Roke kako drži kugu svezanu na lancu. Išlo je tušta svita ko prošijon. Na taj dan se strogo postilo, od kad je uvedene zavitna post, a posti se još i danas. Kapela Svetog Roke je više puti obnovljena, a sadašnji izgled ima od 1884. godine. U ovoj kapelici se nalazi najstarije subatičko zvono koje je kape-tan varoši dono s jednog turskog ratišta. Oglašava se samo par puti godišnje, 16. i 23. avgusta ujtru. Kapelica je proglašena za spomenik kulture od velikog značaja.

Sveti Roko je život položio za svoje bližnje, a najviše za one koji su obolili od kuge, dvorio je za nji se molio i znakom križa ozdravljio. Zato ga je Bog za njegovu ljubav već na ovom svitu proslavio za zaštitnikom od bolesti kuge. Kuga je napadala svit, josag i pilež. Sad nam priti bila kuga, pa moždar će nas Sveti Roko oslobodit i te pošasti.

Sveto misto – Bunarić

Posljednje nedilje avgusta je prošćenje na Bunariću, to je nama najbliže Marijino svetište. Ko sveto misto spominje se zdravo odavno, a križ je podignut 1893. godine. Tamo je išlo zdravo tušta svita, dolazili su iz daleka na zaprežnim kolima, nosili su dicu i bolesnike. Bio je običaj da se umiju, napiju te vode i operu noge. Kako je postalo sveto misto ima više legenda, a jedna legenda kaže ovako, da je tamo blizo živila jedna bolesna divojka od koje su i doktori digli ruke, jel joj nije bilo lika. Kad jedno jutro kaže da joj se ukazala Gospa i kazala joj da se umije i napije vode kod izvora pa će ozdravit. Čeljad su mislili da ima jaku vatru, pa da bunca.

Otac je ipak upregao konje pa je odno tamo. Ona je oma našla izvor za kojeg dotleg niko nije znao. Ona se umila i napila te vode, a oma posli tog je ozdravila. Kad se to pročulo i druga čeljad su išli tamo i velik broj od nji je ozdravio.

A. V. K.

Sveci koji se spominjemo

Porcijunske gospe se spominjemo 2. avgusta. Tog dana se kod Franjevaca održavale velike svečanosti, vjernici se tog dana ispovide i pričeste, što mogu naminiti na kaku nakanu. Blaženog Avgusta Kažotića biskupa iz reda Svetog Domika se spominjemo 3. avgusta. Snižne Gospe se spominjemo 5. avgusta. Jedared davno vjernici i crkvene vođe su tili sagradit crkvu Gospi u čast, pa su se dogovorili diće je sagradit. Al na veliko čudo, jedno je brdo osvanilo pokriveno snigom u avgustu misecu. Onda su svatili da Gospa želi da se crkva napravi na tom brdu. Kad su je sagradili prozvali su je crkva Snižne Gospe.

Priobraženje Isusovo je 6. avgusta. Kad je Isus sa svoja tri apostola Petrom, Ivanom i Jakovom, došo na goru Tabor u Galileji i priobrazilo se, lice mu se sjalo ko sunce, a odića čista bila. Maksimilijana Kolbe svećenika i mučenika se spominjemo 14. avgusta. On je rođen 7.

januara 1894. godine u Poljskoj, bio je drugo ditek siromašni roditelja. Kad je imo 9 godina ukazala mu se Gospa koja je držala bili i crveni vinac i pitala ga koji bi volio dobit. Bili je simbol čistote, a crveni žrtve. Kolbe je kazo da želi obadva, Gospa se nasmijala i nestala. Deranac je oma kazo roditeljima da želi bit svećenik, studiro je teologiju i filozofiju u Rimu. Kad je zaređen za svećenika zaslužio je bili vinac. Kad je bio u zarobljeništvu, javio se dobrovoljno da ide u smrt, misto jednog čovika koji je imo više dice. Tako je zaslužio crven vinac. Umro je 14. avgusta 1941. godine. Sveti otac Papa Ivan Pavao drugi ga je proglasio svetim 10. oktobra 1982. godine.

Veliku Gospojinu slavimo 15. avgusta, uznesenje Blažene Divice Marije u nebo. Ko žena obučena u Sunce, Misec joj pod nogama, a na glavi kruna od 12 zvizda. Uznesena je Sveta Bogorodica u Nebesko Kraljevstvo više svi an-

đela. Ona je majka Isusova, a i naša, ona nas štiti ode na zemlji, a uzdamo se da ćemo je kadgod vidit i slavit u nebu.

Svetog Roku ispovidnika slavimo 16. avgusta ko zaštitnika od strašne bolesti kuge koja je harala po svitu. Najveća epidemija kuge bila je na Bliskom istoku, a zarazu su prinosili vojnici i kojikaki trgovci. Kuga je dvared zavatila Subaticu, nuz rat, glad i siromaštvo stigla je i kuga 1709. godine. Naši franjevci su bolesnike obalazili, dvorili i starali se o njima. Drugi put je kuga zavatila cilu Bačku i Banat, samo u Subatici je umrlo više od 300 čeljadi, što je bilo zapisano, a bilo je i više što nije navedeno. Dok je kuga još harala, počela je gradnja zavitne kapele posvećene Svetom Roki. Sagrađena je više zajedničke grobnice, di je saranjeno tridesetak čeljadi koje su Turci poubijali. Naši prici su uzeli zavitnu post, da će postit na dan Svetog Roke. Ova post se drži i dan-danas. A. V. K.

BUNJEVAČKA ZDILA

Da se razladimo i zaslavimo

Litnja čorba

Polak pilećeg bilog mesa

1 peršin

1 šargaripa

1 krumpir

1 glavica crnog luka

1 keleraba

1 kašika začina

1 kašika masti

Meso isić na male kocke, ko i sve očišćeno povrće isić na sitne kocke. Nalit 3 litre vode, pa metnit nek se kuva, dodat mast i začin, pa kuvat dok se povrće ne skuva.

Punjeno pile

Jedno pile

1 čaša pirinča

1 glavica crnog luka

1 paprika

manja kašika začina

na vr kašike mlivenog papra

1 kašika masti, malo soli

Očišćeno pile malo posolit. Iznutrice od pileta, želudac, žigericu, srce, sitno isickat el samlit. Pržit na masti pirinč s isickanim lukom i iznutricama, dodat malo vode da se pirinč obari, metnit začin i papar, promišat, pa sotom mišavinom napunit pile, pa ga metnit u lernu nek se peče dok ne porumeni.

Tartar sos

3 skuvana žumanjceta

3 prisna žumanjceta

2 kašike ulja

2 kašike kisele pavlake

1 kašika slačice

sok od 1 limuna

Žumanjca mutit u porcelanskoj posudi varnjačom dodavat ulje kap po kap. Zatim dodat pavlaku,

foto: wikimedia/James D Kirk

slačicu i sok od limuna, pa i dalje mutit dok se sve ne sjedini.

Puslice

4 biljanceta

25 deka šećara

15 deka samliveni ora

2 kašike prezle

Umutit biljanca sa šećerom, dodat orase i prezlu, promišat, pa mećat kašikom po malo u tepciju na artiju i peći. Pazit da ne prigore, nek ostanu bile. Kad se ispeku filovat.

Fil:

4 žumanjceta

7 deka margarina

7 deka pra šećera

7 deka čokolade

To sve dobro umutit i namazat puslice i sastavljat, pa ji složi na plitak pladanj.

Ptičije mliko

Četri biljanca umutit sa 2 kašike šećera, pa kašikom mećat pomalo u litru mlika koje vrije. Privrćat ji i vadit u pladanj. Četri žumanjceta, 8 kašika šećera i vanilin šećer umutit, pa skuvat u litri mlika di se kovali biljanci. Kad se skuva, dodat biljanca. A. V. K.

IZ BUNJEVAČKE PROŠLOSTI – MARA ĐORĐEVIĆ MALAGURSKA

Dužijanica – u slavu žetve

Bunjevka koja je ostavila značajan trag kroz istoriju Bunjavaca je **Mara Đorđević Malagurska**, istaknuta književnica i etnograf, koja je rođena 20. decembra 1894. godine u Subatici. Ona je potekla iz bunjevačke porodice **Malagurski-Ćurčić** od baće **Josipa** i majke **Hristine** (rođene **Stantić**).

Za pripovetku „Vita Đanina i druge pripovetke iz bunjevačkog života” nagrađena je nagradom SANU - Cvijete Zuzorić 1928. godine. Dobila je ordene „Svetog Save” V nivo, „Bili orao” V nivo, ruski „Crveni križ” i križ ruski ratni veterana.

Njezina dila su: „Bunjevački običaji u slikama”, Subatica 1926. godine; „Vita Đanina i druge pripovetke iz bunjevačkog života”, Beograd 1933. godine; „Stara bunjevačka nošnja i vez”, Subatica 1941. godine; „Bunjevka o Bunjencima”, Subatica 1941. godine.

Njezine književne, etnografske i druge radove koje je objavljivala prija 1918. godine objavljivala je pod pseudonimom Nevenka. Od 1925. godine objavljivala u: „Vardaru”, „Poljoprivrednom kalendaru”, „Književni severu”, „Misao”, „Časopisu Jugoslavenskog udruženja profesora” i bunjevački kalendar.

Napisala je pozorišnu pridstavu pod nazivom „Manda Vojnićeva” koja nikad nije izvedena. Premijera je bila zakazana za april 1941. godine, al zbog bombardovanja Beograda nikad nije izvedena.

Umrkla je u Beogradu 9. jula 1971. godine.

Jedan od činova iz pridstave „Manda Vojnićeva” divani o žetvenom običaju „Dužijanica”.

T. B.

Dužijanica (odlomak)

Avlija na salašu Ča Rankovom. Na sredini velik salaš. Unaokolo čardak i dva kadgodašnja kokošinca, košara za konje, volarica i obori. Nuz kraj žute karuce, sa strane bunar sa dermom i velikim alovom za vodu. Do njega tocilo za oštrenje i klečka za vodu. U pozadini velike četvrtaste kamare slame i vetrenjača s ogromnom krilima. Prid kućom mala bašča za cvijeće, ograda tarabicom. Pod ogromnim dudom astali niski, zastrti bilim čaršapima (ručno tkanim). Na prdnjem dlu scene, navijak sina i visoko žbunje jorgovana.

Za vrime divana između Mande i Kate dva derana odguruju klečku na bunar, napune je vodom i vrata prid kujnu. Kočijaš prinosi na vilama jedan navijak zelene diteline. Volar skida vilama piću sa krova ketrenca i unosi u štalu. Zatim iznosi kravljaču punu mlika i nosi u kujnu.

Manda: (izlazeći iz kuće) Kate, lipo da zastreš astale. Kažu nana: kad je dužijanica, risarski svetac, triba im lipo spremit sve, ko da je za nas.

Jagica: (spremajuci po astalima) I u pravu je! Dosa su se risari namučili koseći žito za ovi misec dana! ... Nikad odmora, a ovo sunce, samo priži!

Manda: Sirote risaruše, pocrnile su ko Ciganke!

Kata: Jeste, ... težak poso, ne kažem... al, da znate, kako je to slatko rukovetat žito u društvu!... Šale se, zadirktivaju se i pivaju po cili dan na njivi!... Čini mi se ni dva miseca ne bi mi dosadilo!~

Manda: Sigurno si se zagledala u nikog lipo risara, kad tako divaniš!

Kata: Samo da me snašica puštila u ris. (pogleda u Jagicu)

Jagica: Vid – ti nje, a ko bi tvoj poso radio?

Kata: (trgne se) Bože, snašice, pa ja to samo želim!

Čuje se rzanje i topot konja.

Kata: (oslušne i pogleda) Eno, ide nam kogod na konju!

Jagica: (nasmije se) Zna se, ko je!

Manda: (a znak Kati da ode do Jagice, pa će poplašeno Jagici) Ja bi rekla da čujem topot niki!... Šta ću ako je Joso?... Cigurno nije čuo da je kod nas dužijanica!

Jagica: (pogleda) On je! (uzbunjeno) Ja odem u salaš zagovarat Ča Ranka i Nanu da ne izadu! (i otrči)

Manda: Juuu, ako ga bačo vidi, teško meni! (pa pobigne u kuću)

Joso: (ulazi lagano iza kulisa, tužan je, zastane iza žbuna i gleda u pravcu kuće. Posli kraćeg vrimena, divani isprikidano) Nema je... Al ja je moram vidit i s njom divanit...! Zar ona Matina?... Av Mande! ... (počeše se po glavi)

Lipa moja Mande!... (pa zapiva)

„Prid pendžerom procvetala ruža,

Na grančici uz pendžer se pruža.

Da ni j trnja uzbro bi je,

I na srcu nosio je.

Koju ljubim neće mi je dati,

Ej, čarna ružo, ne smim te uzbrati!

Kad uveneš, onda š moja biti,

Uvenutu ja ću te skupiti.

U nidrima na srdašcu,

Nosiću te divnom slašču.

A kad umrem ti ćeš me štiti.

E onda š, ružo, navik moja biti.”

Manda: (prid kraj pisme izade iz kuće, obazirući se na sve strane, pritrči mu... pa će) Joso!

Joso: (Iznenadeno - raširi ruke, zagrele se strasno)

Manda: (poplašeno) Ti valjda, nisi znavo da je kod nas danas dužijanica?

Joso: Znam!... Čuo sam ... Al, šta to mari, Mande! ... Ča Ranko i tako mora jedared doznati!... Danas ću mu baš sve kazati. .. Ja ovako više ne možem!...

Manda: (Poplašeno i zabrinuto) Al, Joso, nemoj pri-naglit... Znaš, da sam drugom obećana!

Joso: Znam, pa šta! ... Kazat ću mu, pa nek me ubije! ...Ako se zbog tog ubija!

Manda: Čuti Joso!... Čuće kogod ... molim te...!

Joso: (glasno i prkosno) Nek čuje!... To i oću!... Oću da čuje Ča Ranko da te volim!... I on, i Bog, i ljudi, i sav svit nek čuje!...

Manda: Al, on je dao rič!...

Joso: Eee... rič!... (samouvereno) Popuštice on!... Valjda je i on kadgod bio mlad!...

Manda: Ne znaš ti mog baču!... On će prije poginit, neg svoju rič pogazit!...

Joso: Kaka rič, ne znam ja ništa, ni za rič, ni za obećanje! I neću da znam ... Ja samo jedno znam... da te volim ... i da ćeš bilo milom... bilo silom

Manda: (prikine ga klonuto i molećivo) Joso!

Joso: (nastavi još strasnije) Mande, odneću te! Oteću te! Ukrašću te! (zgrabi je i ljubi je).

Manda: (istrgne se) Joso, budi pametan! Vidiče nas!... Joso, idi sad!... Molim te!...

Joso: (prkosno) Neću da idem! (ponovo krene prema njoj da je zagri)

Manda se izmakne. U daljini se začuje risarska pisma.

Manda: Joso, molim te, idi! ... Dolaze risari!... Čuješ pismu!... Izaće bačo!...

Joso: Oću al s tobom!... (zgrabi je i strasno je ljubi) Risarska pisma se čuje jače.

Manda izčupa se iz zagrljaja i oće da pobigne.

Joso: (u skoku je zgrabi za ruku) Mande, samo još jednu rič!...

Manda: (pogleda ga zbunjeno i plašeno, oće da pobigne) Koju rič?

Joso: Evo, ... ovu (savlada je, zagrlji je i opet je strasno poljubi)

Manda se istrigne i trkom pobigne u kuću.

Joso iznervirano se povuče iza žbunja,

Kata: (ilo vrime staji ko ukopana u umistu i tapka nogama, štogod se zamislila.

Od nerveze a u rukama drži puno tanjira. Pisma se nećuje više, ona se prenu pa potrči prema astalima pa postavlja tanjire) Žalosna Kate! ... Risari tu, a još nije postavljeno! Biće meni od gazde!...

Jagica: (dotrče za Katom i nosi escajg...) Brže Kate!

Kata: Evo!...evo!...

Manda: (izlazi iz salaša sa peškirimu u rukama i viša ji na dud, zabrinuto će Jagici) Nisu vidili Josu?!

Jagica: (Tiho da nećuje Kata) Ne, nisu!...

Manda: Fala Bogu!...

Jagica: (potrči prema košari pa viče) Ej, Lazoo, Markoo!... Šta čekate? Valjda neće Ča Ranko izać prvi! ... Zovite Kum Tonču!...

Lazo, Marko i Mate Vuković pojave se iz druge avlije

Jagica: (otrči do ambetuša i javlja) Ča Ranko!.. Nane!... Dolaze risari!...

Ča Ranko i Vita izlaze iz kuće.

Vita sa bočicom svete vode od Tri kralja.

Mladji se skupljaju oko bunara i Mate s njima.

Ča Ranko: Jel sve gotovo?

Jagica: Jeste, jeste!

Ča Ranko: (Jagici zapovidnički) Bokal s vinom?

Jagica: U podrumu je, ladi se!

Vita: Jestel spremili sito sa žitom?

Jagica: Spremili smo sve, ne brinite!

Začu se ponovo žetelačka pisma.

Ča Ranko krene naprid do bunara.

Vita za njim.

Jagica i Manda livo i desno od Vite.

Kuvarica istrči iz kuće nosi sito.

Kata nosi bokal s vinom.

Pisma zagrimi!...

Svi stanu u polukrug Ča Ranko i Vita na sredini.

Do Vite snaja Jagica, pa Manda. Do Ča Ranka Kum Tončo, sinovi Lazo i Marko pa Mate V. Iza ženski svit Kata, Kuvarica....

Risari ulaze s pismom:

„Zrilo žito pokošeno;

Al još nije posnošeno.

Žito sam pokosio

I snoplje snosio

Pa se umorio ejjjj!....

Risari idu u paru.

Bandaš i bandašica prvi i nose velik vinac od dva metera.

Bandaš na šesiru nosi vinac.

Ostali risari sa zakičenen šesirima s žitom i pupama.

Nase kose i grablje, čobanju sve nakičeno vlačem.

Za pojasom frulu.

Risaruse okičene perlicama, nose kuke isto okičene.

Svi veseli.

Bandaš i bandašica zaustave se prid Ča Rankom.

Bandaš skida vinac i pruža ga Ča Ranku

Ča Ranko skida šesir prikrsti se i poljubi vinac.

Manda mu dodaje bokal s vinom.

Ča ranko polije vinac unakrst.

Vita se prikrsti i poškopri vinac svetom vodicom.

Jagica prinese Ča Ranku sito – puno žita.

Ča Ranko: (nikoliko puta zgrabi šakom i svećanim pokretom prvo posipa vinac, a onda risare i risaruše pa nabraja):

Daj Bože, da nam ovako rodi žito!

Daj Bože, da nam ovako rodi ječam!

Daj Bože, da nam ovako rodi zob!

Daj Bože, da nam ovako rodi raž!

Risari i Risaruše: (dok ji Ča Ranko posipa žitom, sagnute glave koda mole, odgovaraju) Daj Bože – svaki put.

Ča Ranko: (kad je završio sa posipanjem, priuzme vinac od bandaša i prida ga starijem sinu, onda pride dermu) Marko, kabo pun vode!!!

Risari ostave kose i grablje, Risaruše kuke.

Ča Ranko: (uzme kabo i polije ga prid risare i risaruše sa uzvikom) Daj Bože, da nam cila godina, vako prospira.

Svi : (U glas) Daj Bože!

Bandaš primi kabo od Ča Ranka, i on prolije jedan kabo vode prid risare.

Risaruse se poplaše pa nastane vika.

I risar: Ded,... daj još jedan kabo na risaruše!

Kum Tončo: I tako im je uvijek vrućina!

II risar: Nemoj se bojat Mare, ti si matora tebe neće polit.

III risar: Al ovu crnku mož. (povuče svoju risarušu i polije je)

Nastane opšta cika i vika. Viču:

Juuu ne za vrat!

Daj ovu udovicu!

Ded, malo ova snasiću!

A ovu curu nećete?

Ju! Ju! Ju! Dosta! Dosta, šta se više polivaš!

Ded, mi dene sad nji!

I-ju! Ju! Sve smo već mokre!

Ča Ranko: (da znak da se stane s polivanjem) Dosta dosta ljudi, Mande vina!

Manda mu pruži pun bokal vina.

Ča Ranko: (prikrsti se) Križ Bože! U zdravlje bandaša. (odpije malo i dodaje bandašu)

Bandaš : (priuzme bokal i potegne dobro) Bože pomozu (pa prida bokal drugim risarima)

I risar: Al ovo kliže.

II risar: Ladno!... baš razgaljiva!

III riser: Dobro pasira!... makar je na šte srca!

Kum Tončo: (Zavati punu šaku žita iz sita pa posipa Jagicu po glavi) I ovako triba, daj Bože, da nam se dičica radaju!

Manda se postidi.

Svi se smiju.

Ča Ranko: (pristane se smijati pa će sinovima Lazi i Marku, koji sve vrime još uvijek drže vinac) E, vas dvojca, nosite taj vinac na njegovo mjesto!

Lazo i Marko: (zbunili se) Oćemo, oćemo bačo... potvrđuju i odu do salaša.

Za njima bandaš i bandašica.

Lazo i Marko višaju vinac na striju kuće.

Vraćaju se svi zajedno.

Ča Ranko: (zapovidi kolo) Gajdašu kolo! Povede kolo, Do njega bandaš, Pa svi redom.

Kum Tončo se uvati u sredinu...

Kad se svi uvate u kolo, Ča Ranko se pušti iz kola

Bandaš:

Ženo moja, ne srdi se na me,

Kupiću ti, maramu na grane.

Papućice i to na graničice

Nek te zlobu zato komšinice.

Kuvarica istrči iz kujne, s varnjačom u ruki uvati u

kolo, veselo igra, sva joj se konda raspala. Varnjaču gurnila u nidra.

Kum Tončo: Eee, cure nedajte kuvarici u kolo, prioćeće vam momke!

Kuvarica: Borme bi i mogla, šta mi fali. Vid kako su ove cure smotane!

Bandaš: Ta, ništa ti ne fali! Samo ti se konda nakrivila!

Svi u smi.

Kum Tončo: A lipo se i nakitila! (pokazuje na varnjače)

Svi u smi.

I risar: Nakitila se ona u podrumu! Stradala rakija!

Kuvarica: (podvikuje) lju... lju... Juuuuu!...

Ča Ranko: (da znak da gajdaš stane) Eee, čeljadi, triba užnat!

Ča Ranko i Vita se povlače pa sidnu za astal prid ambetušom.

Bandašica: (uzviknu) Ruke prati!

Svi risari: krenu do bunara, di su lavori, peru ruke i taru s peškirimu.

Rusaruše se dotiravaju, mlade skidaju perlice i namišćaju kosu, starije ponovo vežu marame...

Ča Ranko: (dok se risari spremaju – kaže Mati) A jal Mate, šta moj pretelj lco nije došo na dužijancu?

Mate: Ostalo nam je još oko pedeset lanaca da pokose, i tek onda će sve bit gotovo.

Ča Ranko: (istresajući lulu) Hm...Hm...(ne gledajući ga) A... kako si ti momče?

Mate: (zbunjeno) Dosta glavno? (pogleda žalosno na Mandu)

Manda stoji ocu iza leđa. Ona se namršti i okrene se na stranu.

Kum Tončo: (upadne mu u rič pa pokaziva na dlanu zrnelje žita) Kladim se da će bit dvadeset meteri po lancu!

Ča Ranko. (vadi iz džepa žito pa ga pokazuje) Ja računam osamnajst meteri! Istina, ima je dosta, al zrno je tanje od lanjskog.

Risari i risaruše posidali za astal, odvojeno muški od ženski.

Ča Ranko i Vita ostali sideć odvojeno okrenuti prema svima.

Ostali se razišli na dvi strane.

Bandaš, ustane, za njim svi ustanu.

Bandaš: (prikrsti se) Daj Bože, da se do godine sve udvostruči našem gazdi, pa će se i nama udvostručit.

Svi : (prikrste se) „Daj Bože“ (sidaju i počmu ist)

Gajdaš zasvira šaljidanac, dok oni rućaju!...

I risar: Ja neću ništa drugo sem skorupače!

II risar: E ni moja nana ne mož je napraviti, kad ni ovčice nemamo.

III risar: Borme i ja samo od dužijance do dužijance idem skorupače.

Kum Tončo: (izdvoji se i zagleda se u tepsiju) Oho...hooo ... Gledajte, kako se prisnac razbolio, sav se rastego po tepsiji!

Bandaš: Moraš ga kašikom vaditi (prvi se poslužiti, i vadi ga kašikom iz tepsije)

Bandašica: Ča Rankovi muzu stotine ovaca!

I risaruša: Zato tu ima skorupa i za prisnac i za skorupaču!

Ča Ranko: Ite, pite i veselite se, ljudi! Zaslužili ste! Ovo je vaš god! (okrene se Marku) Marko, nek se donese još vina iz podruma.

Marko: Oma, ... oma Bačo! (odlazi u podrum, vraća se sa slugom koji zanjam nosi veliki bokal vina, i meće ga na astal prid bandaša)...

SAVITI NUTRICIONISTE ZA ZDRAVIJI ŽIVOT – ISHRANA I ULOGA DRUŠTVA

Zdrava užina za škulske izazove

Brze i zdrave užine za dca koja iđu u škulu nisu samo praktične, već su i ključne za njevu energiju, koncentraciju i dobro raspoloženje tokom dana. Roditelji se često pitaje šta mogu spakovat u tašku, a da bude i hranljivo i primamljivo, dok istovremeno dite mož samo otvorit i poist brez ikaki komplikacija. Cilj je da užina bude jednostavna, al nutritivno bogata, da sadrži proteine, vlakna i zdrave masti, nuz prirodne izvore šećera iz voća el žitarica, i da se lako uklopi u svakodnevnu rutinu.

Najbolje užine su one koje ne zahtijave pribor, ne kvare se brzo i ne prave nered u taški el na klupi. Friški voćni milks uvik je dobar izbor, pogotovo ako se voće isiče na manje komade i spakuje u kutijice sa čvrstim poklopcem el „zip“ kesice. Jabuke, kruške, grožđe, borovnice i mandarine idealni su za ovake kombinacije, a mogu se obogatit i suvim voćom poput kaj-sija el brusnica, koje pružaje dodatnu energiju. Da bi užina bila zasitnija, korisno je ubacit šaku orašasti plodova poput badema, lišnjaka el ora, al u manjoj količini, jel su kalorični. Za dca koja vole slatko, energetske kuglice od ovseni pahuljica, kikiriki putera, meda i suvog voća su odličan izbor, jel ji je lako uzet jednom rukom i poist brez mrvica, a mogu trajat nikoliko dana u frižideru i lako se spakovat u male posude.

Sendviči nisu uvik najzdravija opcija, al nuz integralna peciva, namaze od avokada, humusa el krem sira, ko i dodatke poput pile-tine, sira el kuvane šunke, mogu postat odličan balans ukusa i hranljivosti. Još praktičnije su mini-tortilje smotane u rolnice sa povrćom i sirom, jel ih dite mož držat jednom rukom dok ide. Dica koja vo-

Ivan Katančić
strukovni nutricionista - dijetetičar

le štogod hrskavo mogu ponet domaće pečene leblebije el integralne štapiće ko zdravu alternativu čipsu. Na tržištu postoje i male porcije zdravi grickalica, poput integralni krekeri, proteinski pločica el pakovanja suvog voća i simenki, al je važno birat proizvode brez suvišnog šećera i soli. Jogurt u tetrapaku el mali proteinski napici brez dodatog šećera odlični su kad želite mlični proizvod koji dite mož popit brez kašike, a obezbeđiva proteine i kalcijum. Još jedan praktičan izbor je friško povrće

koje se ide sirovo, poput „baby šargaripa“, krastavčića ili „cherry“ paradajza, u kombinaciji s malim komadom sira el krem sirom u tubi.

Sve ove užine mogu se pripravit unaprid i složit u frižideru, tako da ujutru samo uzmete gotovu kutijicu i ubacite je u tašku. Male porcije diluju primamljivije i manje opterećivaje dite, pa će veća bit šansa da sve poide. Ključ je u raznovrsnosti, jel dica brzo izgube interesovanje ako svakog dana idu isto, zato je dobro sminjivat voće, orašaste plodove, integralne grickalice i

mlične proizvode tokom nedilje. Na taj način dite dobija sve potrebne hranljive materije za rast, energiju i koncentraciju.

Uvođenje brzi i zdravi užina u škulsku rutinu ne mora bit komplikovano. Nuz malo planiranja i kreativnosti, roditelji mogu pripravit užine koje su praktične, ukusne i nutritivno bogate, a dica će ih rado ist, jel su šarene, zabavne i jednostavne za konzumiranje. Kad zdrava užina postane navika, roditelj je miran jel zna da dite unosi pravu energiju za škulu.

Bunjevačka kujna

Jagnjeća čorba

Potrebno :

- 400 g jagnječeg buta brez kostivi
- 200 g boranije
- 250 g šargaripe
- 2 kelerabe
- 250 g brokolija
- 2 kašike ulja
- 1 l instant čorbe
- so, biber, veza peršin, paprika
- 150 g krem sira

Pripravljanje:

Meso isič na kocke i pri tom odstraniti masnoću. Očistit boraniju i isič je. Šargaripu i kelerabu očistit i isič na kolutove. Iscipkat brokoli na cvatove.

Zagrijat ulje i propržit meso. Nalit

Foto: wikimedia/N509FZ

čorbu (supu) i to krčkat, poklopljeno, digod oko 30 minuta. Dodat ostale pripravljene sastojke i kuvat još polak sata. Posolit, pobiberit prema ukusu.

Peršin oprat, osušit i isickat. Servirat jagnječju čorbu u dubokim tanjirima i posut sa peršinom. Isto tako u svaki tanjir metniti po malo krem sira.

Mirjana Vojnić Hajduk

TEMA IMUNITETA UVIK AKTUELNA

Na imunitetu triba uvijek raditi

Brez obzira na to u kojem se godišnjem dobu nalazimo, tema imuniteta je uvijek aktivna, ko što i uvijek možemo uraditi dosta toga kako bi pomogli sami sebi po ovom pitanju.

Rič „imunitet“ dolazi nam od latinske riči *immunitas* – oslobođen od, a medicinski pojam označava sposobnost našeg organizma da se odupre i odbrani od infekcije, bolesti el kake druge biološke el hemijske opasnosti. Naš imunitet funkcioniše ko mehanizam čija je uloga uspostavljanje barijera – priprika protiv virusa, bakterija, parazita, gljivica, kancerogeni ćelija, otrova...

Naš imunitet se dila na prirodno stečen imunitet koji se uspostavlja kontaktom sa izazivačom zaraze i veštački stečen imunitet koji se stiče isključivo veštački, na primer vakcinacijom. Postoje i podtipovi, imunitet stvoren u samom organizmu, imunitet prinešen u organizam iz već imunog organizma. Pasivni imunitet se prinosi u trudnoći s majke na dite i priko mlika na novorođenče, a aktivni imunitet se stvara u samom organizmu putom antigena i traje mnogo duže od pasivnog imuniteta, pokadkad i cio život.

Bilo je razni objašnjenja kako dolazi do bolesti, sve do Louis Pasterovog rada u kojem objašnjava da su bolesti uzrokovane infekcijom–klicama i nakon infekcije organizam razvija sposobnost odbrane na buduće napade datog uzročnika.

Likovite biljke za opšti imunitet

Šipak – plod, ima veliku količinu C-vitamina. Zato diluje na cilokupan imunitet, jača organizam daje vitalnost.

Nar – ima veliku količinu C-vita-

mina i smatra se jakim antioksidansom.

Djumbir – frišak koren el tinktura diluje na zagrijavanje tila i bolju prokrvljenost, diže opšti tonus organizma, umanjiva stomačne tegobe.

Bili luk – podiže imunitet pluća i disajni organa, smanjiva upale i infekcije mokraćni kanala i podiže opšti imunitet organizma. Diluje kako na bakterije tako i na viruse. Jedan od najpoznatiji prirodni likova za jačanje imuniteta.

Crni luk – smanjiva infekcije i jača organizam. On je blag prirodan antibiotik.

Sremuš – divlji luk, diluje izmed bilog i crnog luka na naš imunitet.

Borovnica – ko plod poboljšava krvnu sliku, a tim jača imunitet, al samo ako se koristi ko frišak plod.

Ehinacea – samo ko biljne kapi podiže opšti imunitet organizma, jača odbrambene sposobnosti organizma, smiriva infekcije.

Ljuta crvena paprika – plod i pra daju bolju prokrvljenost organizma, zagrijanost tila, stimuliše žilzde s unutrašnjim lučenjem, izbaciva sluz i jača imunitet.

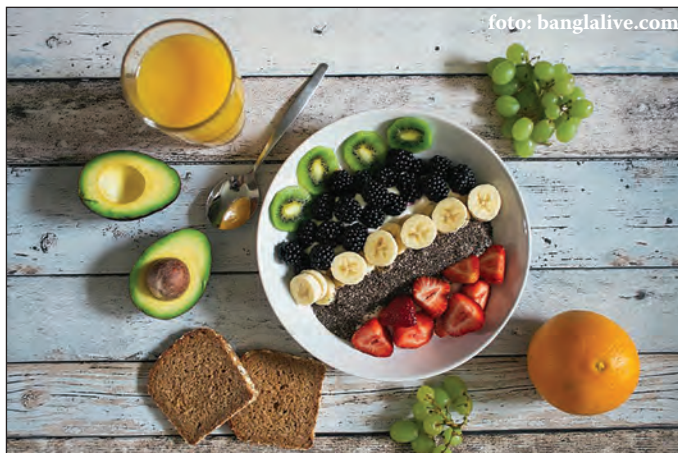
Kopriva – ko frišak sok, biljne kapi, čaj, utiče na opšte čišćenje organizma i podizanje imuniteta. Čisti krv, limfu, zglobove, smanjiva sve infekcije. Koristi se sama i u kombinaciji s drugim biljkama za jačanje imuniteta i čišćenje organizma.

Lincura – gorka trava koja zdravo dobro diluje na imunitet stimulišuć rad jetre.

Trava iva – (što iz mrtvi diže živa) stimuliše žilzde s unutrašnjim lučenjem, jetru i hormone.

Pelin – čisti jetru, krv jača apetit, tako jača imunitet.

Maslačak – čisti jetru, pluća, krv i samim tim jača imunitet.

Neven – smanjiva infekciju, stimuliše žilzde, regeneriše tkiva i tim jača imunitet.

Rtanjski čaj – podiže imunitet disajni organa, daje bolju prokrvljenost i tim jača imunitet.

Žalfija – smanjiva temperaturu, čisti krv, jak je antiseptik tim jača imunitet.

Opšta pravila za podizanje i jačanje imuniteta

1. Pijte sok od limuna – naravno ne samo zbog velike količine vitamina C koji posiduje već i zbog njegove ph-vridnosti. Njegova kiselost podstiče razvoj zdravi bakterija u našem tilu i štiti ga od razvoja virusa i štetni bakterija.

2. Spavate dovoljno – svako od nas ima drugčije potrebe za snom. Kogod spava 6 sati u prosiku, kogod 10. To zavisi od starosti, godišnjeg doba, od tog koliko smo fizički aktivni. Zdravo je bitno da se dobro naspavate. Dobar san je bitan za lučenje hormona potrebnim našem tilu. Dobar san pomaže našem razmišljanju, popravlja raspoloženje, ulipšava kožu. Nedovoljno sna narušava naš imunitet.

3. Pijte tušta vode – postoji jedno jako dobro pravilo koje kaže da se većina glavobolja javlja jednostavno zato što ljudi ne piju dovoljno vode. Žeđ nije jedini znak manjka vode u našem organizmu, glavobolja takode signalizira nedostatak vode. Teško je kazat koliko nam vode treba al minimalno 1,5 litar na dan, a liti i do 2-3 litre.

4. Smanjite unos kafe pošto izvlači vodu i minerale iz našeg tila, iako je dobra ko antioksidans, baš ko i crna čokolada. Nuz kafu obavezno pijte dosta vode.

5. Smanjite unos slatkog, jel smanjenjem unosa šećera primetićete pozitivne promine u vašem organizmu. Postaćete energičniji i manje ćete bit bolesni. Rafinirani šećer ima određene sličnosti sa drogom. Što ga više koristite, više ga i želite i tako se stvara zavisnost od slatkog. Nemojte minjat šećer s veštačkim zaslađivačima, jel su i oni poprilično štetni.

6. Koristite tušta voća i povrća – voće i povrće su veoma važan izvor vitamina, minerala, antioksidanasa, vlakana i enzima. Mnogo je bolje ist friško voće i povrće, neg uzimat vitaminske dodatke. Ako je baš neophodno, onda tražite kvalitetne vitaminske dodatke na tržištu.

7. Zdravo je važno vižbat i bit na friškom vazduhu – pošto je danas, nažalost, normalno provodit 90% vrmena u zatvorenom prostoru, kuća, kancelarija... Frišak vazduh dobro diluje na raspoloženje i na imunitet. Umireno vižbanje, vožnja bicigle, trčanje, šetnja imaju zdravo dobar uticaj na naš imunitet.

8. Smanjite stres i uživajte u stvarima koje volite – provodite vrime s prijateljima, idite na masažu, pripravite toplu kupku. Raspoloženje i zdravstveno stanje su povezani. Lako je moguće da zajedno ostite nemir, upalu grla, stres i grlobolju, na primer.

Pripravila:
Eva Kovač Pečkai

POSLIDNJI VIKEND JULA U SUBATICI DONO JE KONJIČKE TRKE U CENTAR SPORTSKI DEŠAVANJA

Dan kad se trči za slavu i ulazi u istoriju

Pravi spektakl viđen je posljednjeg julskog vikenda na subatičkom Hipodromu – Konjički klub Bačka organizovao je dvodnevne trke „Dužijanica“, najbolje što kasačka Srbija ima trčalo je u Subatici, a sjajno izdanje trke koja datira još iz 1968. godine začinio je naš proslavljeni košarkaš **Nikola Jokić** čije je grlo **Demon del'Est** slavilo u trki kojom se na severu Bačke simbolično stavlja tačka na uspišnu žetvu.

Miodrag Zagorac, pridsidnik Konjičkog kluba Bačka, istako je kako su ljubitelji kasačkog sporta mogli svidočiti dva dana fantastičnog spektakla:

– Izostali su nam ove godine rekordi, al to je bio plod taktike, mislim da smo imali sjajne trke. Ko domaćini smo se potrudili pripremiti sve, od staze, do ostali uslova, kako za takmičare, tako i publiku. Malo smo se plašili kak će bit vrimenski uslovi, al smo i tu imali sriće. Virovala nam je i publika koja je zaista napunila tribine i, virujem, uživala u ovakom nadmećanju. Jer „Dužijanica“ jeste obiluzje Subatice i severa Bačke, ovo su trke s jednom velikom tradicijom, prestiž svakog takmičara je da osvoji titulu, nekome je to i veći prestiž neg „Derbi“.

Subotnji dio programa bio je rezervisan za manje afirmisana grla, al je dono i dvi kvalifikacione trke za „Srpski kasački Derbi“. Tokom ovog trkačkog dana slavili su **Dalila Bul JMH** (D. Petrović) 1:21,8, **Stravinski AT** (M. Tasić)

Najveći utisak u „Dužijanici“ ostavilo je grlo **Demon dell'Est** iz Štale „Drim Kečer“ **Nikole Jokića**

1:21,4, **Akhenaton Oks** (D. Katanić) 1:21,6, **Stivi Vonder AT** (B. Skenderović) 1:19,0, **Janis de Sajan** (G. Matković) 1:19,7, **Laki de Sajan** (B. Skenderović) 1:17,6,

Jasmin de Boa (B. Nović) 1:19,6, **Andelin Andelčić** (N. Mašić) 1:21,9.

Za ovogodišnje izdanje „Srpskog kasačkog Derbija“ kvalifiko-

vali su se **Stivi Vonder AT** (B. Skenderović), **Paskal d Gejm** (N. Mašić), **Mitro** (Z. Petrović), **Senjorita** (B. Nović), **Kazino Star** (J. Dovijarski), **Grand Spid TA** (D.

Šarčević) iz prve, te **Laki de Sajan** (B. Skenderović), **Top Timoko** (A. Andal), **Rembrandt** (M. Tasić), **Artskejp** (V. Pribić), **Jana Lav** (B. Mukić) i **Cvetko** (D. Petrović) iz druge kvalifikacione grupe.

Nedilja je donela pravo uživanje za sve ljubitelje ovog sporta – u centru pažnje, bila je, naravno „Dužijanica“. Kako je okupila osam kasača, prema propozicijama se „Dužijanica“ odvijala kroz dva trčanja. U super neizvesnom finišu prvog trčanja foto-finiš je prisudio u korist grla **Igor de Vri** (B. Skenderović) i **Demon del'Est** (K. Piskoljo), treće mesto osvojilo je grlo **Breno Laumar** (V. Pribić), četvrto **Žuan les Pajns** (B. Marjanović), a peto do sad neporaženi **Červantonprajdegar** (D. Petrović), peto **Dalas dei Grep** (M. Tasić), a sedmo **Bondo Džet** (B. Mukić). Drugo trčanje donelo je nastup pet grla, a dileme ovoga puta nije bilo – Demon del'Est prolazi ubedljivo prvi kroz cilj, uz vrime 1:14,7, isprid grla Igor de Vri, Žuan les Pajns, Breno Laumar i Dalas dei Grep. Sabiranje učinka donelo je i konačnu rang-listu – Demon del'Est, Igor de Vri, Žuan les Pajns i Breno Laumar.

Veliko slavlje prdstavnika Štale „Dream Catcher“ iz Sombora, u čijem vlasništvo se nalazi pobidničko grlo, podvukao je naš NBA as, košarkaški reprezentativac Srbije **Nikola Jokić** koji je i te kako znao proslaviti i podilit emocije nakon pobide njegovog ljubimca u jednoj od najpristiznijih trka u Srbiji.

Postale su čuvene izjave Nikole Jokića koji je, upitan za najveći sportski uspih, istako „Dužijancu“ – konjičku trku u Subatici, baš i ko kad je poslao osvajanja titule NBA šampiona i MVP titule plej-ofa prokomentarisao kako je „poso gotov“, te da je vrime „da se ide kući“. Jednako će ostati upamćeno njegovo veliko slavlje nakon pobide, ali i komentar trke.

– **Reko sam to i davni dana, sve svoje velike pobide i poraze doživio sam u ovom sportu. Svi**

ljudi koji su nuz mene u konjičkom sportu su moji prijatelji, članovi porodice, svi oni ovo doživljavaju ko i ja. Ovim se bavimo iz hobija, ovo nam je prilika da se družimo u uživamo u životu – istako je Jokić, te je dodao da je u ovom sportu sve vrlo jednostavno:

– **Ako ne dođeš prvi, onda nisi nikoji! Imali smo sjajnog vozača iz Italije, fala i Francěsku Alesandriniju, našem veterinaru koji dolazi da nam pomaže. Tu su Nemanja i Miloš koji su stub naše priče, moj otac Branislav i stric Slobodan... Naravno, Vlada Pribić, zbog koga sam i zavolio ovaj sport.**

Slidi „Derbi“, na trkalištu u Somboru, a i tu je Štala „Drim Kečer“ imat svog ljubimca.

– **Nismo favoriti, o što nismo virovatno trenutno bili ni u „Dužijanci“. „Derbi“ je svakako trka života za domaće kasačke, a pravilo je da ne pobidi uvijek najbolji, neg najsrićniji tog dana.**

Dok je na sulkama pobidničkog grla Demon del'Est sedeo **Karmine Piskoljo**, jedan od najboljih italijanski vozača, grlo je kao trener prijavljio **Vladimir Pribić** koji je četiri puta kao vozač osvajao „Dužijancu“.

– **Čekali smo ovo. Ovo grlo je kod nas trčalo tri trke, prva je bila neuspisna, druga isto tako, treća je bila malo bolja – polako se navikavo na naše staze. I današnja trka je dokazala da je ovo jedan pravi konj, jedan od najbolji koji je ikad bio u Srbiji. Karmine se, kako znam, nalazi med deset najbolji italijanski vozača, vozi za klasu bolje od nas.**

Tokom nediljnog dana slavili su i **Aj Lav a Kvin** (B. Skenderović) 1:17,4, **Brejkpoint Peline** (V. Pribić) 1:24,2, **Konkordia** (D. Katanić) 1:17,6, **Rodiva** (D. Katanić) 1:17,0, **Violeta** (D. Katanić) 1:20,5, **Stan Gec AT** (B. Skenderović) 1:15,9 i **Šarli du Brid** (N. Đorđević).

Nataša Aleksić, članica Varošskog vića Subatice, istakla je na

REZULTATI OD SUBATE

Prva kasačka trka: **Dalida Bul** (D. Petrović) 1:21,8, **Ivan Zamorano AT** (M. Oračić) 1:23,5, **Oklahoma Foto** (B. Mukić) 1:26,8, **Maza de Sajan** (D. Urošev) 1:29,5, druga kasačka trka: **Stravinski AT** (M. Tasić) 1:21,4, **Kasija** (J. Ilovac) 1:21,8, **Forti Rojal** (M. Oračić) 1:22,0, **Senator** (A. Seke) 1:22,9, treća kasačka trka: **Akhenaton Oks** (D. Katanić) 1:21,6, **Indigo DB** (Ž. Vujanović) 1:21,7, **Šat Ap LM** (D. Karan) 1:21,9, **Guči Bejb** (M. Oračić) 1:22,0, četvrta kasačka trka: **Stivi Vonder AT** (B. Skenderović) 1:19,0, **Paskal d Gejm** (N. Mašić) 1:19,2, **Mitro** (Z. Petrović) 1:19,3, **Senjorita** (B. Nović)

1:19,4, **peta kasačka trka: Janis de Sajan** (G. Matković) 1:19,7, **Čarli BL** (L. Bajić) 1:21,1, **Lepi Mića** (A. Dimitrijević) 1:21,4, **šesta kasačka trka: Laki de Sajan** (B. Skenderović) 1:17,6, **Top Timoko** (A. Andal) 1:18,0, **Rembrandt** (M. Tasić) 1:18,4, **Artskejp** (V. Pribić) 1:18,7, **sedma kasačka trka: Jasmin de Boa** (B. Nović) 1:19,6, **Tuto Belo** (M. Tasić) 1:19,7, **Dač DL** (J. Ostojić) 1:19,8, **Amela** (B. Miloradović) 1:19,9, **osma kasačka trka: Andelin Andelčić** (N. Mašić) 1:21,9, **Bravo Šampanj** (D. Petrović) 1:22,0, **Oriflejm** (B. Mukić) 1:22,5, **Dalia Dark** (L. Vajda) 1:24,7.

REZULTATI OD NEDILJE

Prva kasačka trka: **Aj Lav a Kvin** (B. Skenderović) 1:17,4, **Hisia d'Huon** (B. Nović) 1:17,5, **Žani Rojal** (M. Oračić) 1:19,1, **Koraja Efbe** (M. Gajić) 1:19,3, druga kasačka trka, **Memorijal „Albe Tumbas Loketić“: Brejkpoint Peline** (V. Pribić) 1:24,2, **Nju Holand** (R. Bogdanović) 1:25,9, **Sauron** (J. Ostojić) 1:27,9, **In Pleksus** (N. Šargić) 1:36,6, treća kasačka trka: **Konrodija** (D. Katanić) 1:17,6, **Paladino** (S. Sremački) 1:18,4, **Glen Miler AT** (K. Piskoljo) 1:18,5, **Merenjlo** (N. Đorđević) 1:19,1, četvrta kasačka trka, **Memorijal „Bela Tumbas“: Rodiva** (D. Katanić) 1:17,0, **Fast'n Fjurijs Star** (B. Marjanović) 1:17,9, **Dač DL** (N. Đorđević) 1:20,3, **No Fir Of Em** (A. Dimitrijević) 1:23,0, **peta kasačka trka, „Dužijanica I trčanje“: Igor de Vri** (B. Skenderović) 1:15,2, **Demon del'Est** (K. Piskoljo)

1:15,2, **Breno Laumar** (V. Pribić) 1:15,8, **Žuan les Pajns** (B. Marjanović) 1:15,9, **šesta kasačka trka, „Sećanje na Pavla Crnkovića“: Violeta LA** (D. Katanić) 1:20,5, **Ad Astra** (G. Stamenković) 1:20,7, **Viskarda** (D. Petrović) 1:20,9, **Imoka AT** (M. Oračić) 1:21,0, **sedma kasačka trka, „Šampionat Srbije za grla od 3 do 15 godina“: Stan Gez AT** (B. Skenderović) 1:15,9, **Bonadisea** (D. Katanić) 1:16,8, **Sinatra AT** (K. Piskoljo) 1:17,1, **Alfa Varene** (M. Kećenović) 1:17,4, **osma kasačka trka, „Dužijanica II trčanje“: Demon del'Est** (K. Piskoljo) 1:14,7, **Igor de Vri** (B. Skenderović) 1:15,4, **Žuan les Pajns** (B. Marjanović) 1:15,8, **Breno Laumar** (V. Pribić), **deveta kasačka trka: Šarli du Brid** (N. Đorđević) 1:17,5, **Lamentin AT** (M. Oračić) 1:18,7, **Ajron Kanf** (A. Dimitrijević) 1:19,0, **Dotor Brid** (B. Skenderović) 1:19,7.

kraju kako su ove trke zaista na ponos svima u Subatici, ali i svima koji u njima učestvuju.

– **Obiluzili smo kraj žetelački aktivnosti, mislim da je ovo jedan lip način da se zaokruži u jednu cilinu i da svi zajedno proslavimo nuz sport i ove plemenite životinje. Žitni vinac stoji**

ko simbol ponosa onima koji su radili na njivama, na ponos oni koji su trke pripravili, a naravno, i na ponos oni koji su stigli do pobide.

Naredno druženje na Hipodromu u Subotici u Konjičkom klubu Bačka najavljuje za nedilju, 14. septembar. N. S.

I NAKON SKIDANJA RODA NA NJIVAMA IMA DOSTA POSLA

Suzbijanje korova posli žetve

Višegodišnji uskolisni i širokolisni korovi ko što su palamida *Cirsium arvense*, divlji sirak *Sorghum halepense*, poponac *Convolvulus arvensis*, pirevina *Agropyrum repens* i ostali, zdravo su česti korovi obradivi površina. Takođe, posli žetve strni žita, na strništima se mogu pojaviti i jednogodišnji ko i višegodišnji korovi koji se razmnožavaju simeonom - koštan, ambrozija, gorušica, pepeljuga, loboda i drugi. Ovi korovi, ukoliko se razvijaju do faze cvatnje i osimene, proizvode ogromne količine simena. Uništavanje korova prije osimnjavanja utiče na smanjenje rezerve simena za slideću vegetaciju. Prisustvo ovih korova na ratarskim površinama zdravo otežava obradu zemljišta. Takođe, uzimanjem hranjive materije i vode u velikim količinama, korovi predstavljaju konkurenciju gajenim biljkama ometajući njihov pravilan razvoj, što neminovno dovodi do smanjenja prinosa.

Ukoliko su neki od navedeni el slični korova bili prisutni u usivu strni žita, posli žetve možemo ih suzbijati na slideći način: ukloniti slamu sa strništa - ne paliti strnište, strnište se može plitko ugariti el istanjirati u cilju što većeg provociranja svih prisutnih korova na parceli, ostaviti nek se korovi razvijaju 20 – 50 cm visine i poprskati strnište s totalnim herbicidom na bazi aktivne materije glifosata.

Posli žetve strni žita potrebno je ukloniti žetvene ostatke, odnosno slamu. Suzbijanje korova na strništu se preporučuje umjesto česte pojave spaljivanja žetvenih ostataka što nanosi velike štete s dugotrajnim posljedicama. Spaljivanjem žetvenih ostataka gube se značajne količine organske materije. Spaljivanjem žetvenih ostataka se zagađuje atmosfera, a takođe i uništavaju

korisni mikroorganizmi u zemljištu. Ne treba zanemariti ni opasnost od izbijanja požara. Nakon uklanjanja žetvenih ostataka neophodno je isprovocirati nicanje korova. Najčešće je to putem ljuštenja strništa el tanjiranja. Nakon ljuštenja el tanjiranja treba sačekati 15 do 20 dana da korovi niknu u što većem broju. Kad korovi budu u fazi četiri do šest listova, poželjno je uraditi tretiranje neselektivnim - totalnim herbicidima na bazi aktivne materije glifosata u količini 3 do 10 litara po hektaru, u zavisnosti od vrste korova. Ako se na strništu pojavi samo divlji sirak preparati se mogu upotrijebiti u količini od 4 do 5 l/ha. Ako na strništu osim divljeg sirka ima i pirevine, palamide i poponca količina treba biti veća, do 8 l/ha. Preporučena količina vode je ko i kod ostalih herbicida koji se primjenjuju folijarno 200-400 l/ha.

Uništavanje korova posli žetve vrši se herbicidima iz grupe translokacioni neselektivni herbicida na bazi aktivne materije glifosata. Translokacioni herbicidi su herbicidi koji se usvajaju u biljku putem njezini zeleni biljni dilova i translociraju po biljki - putuju u ostale biljne dilove uključujući i koren. Samo usvajanje i translokacija traju 24-48 sati, a vizuelne efekte primene herbicida možemo očekivati tek za 3 do 10 dana posli prskanja, zavisno od vrste korova, kad korov počne žutiti i veniti.

Prilikom primene preparata korove treba dobro nakvasiti, al ne previše, kako se kapi preparata ne bi slivale s listova korova, jel time gubimo na učinku preparata. Treba voditi računa da dnevne temperature ne budu previsoke, kako ne bi došlo do zatvaranja stoma. U uslovima visoke temperature voštana prvlak na listu je jača, pa je teže usvajanje herbicida. Osim tog, potrebno je napomeniti da kod onih parcela koje su u blizini poljskih putova, na listu korova može biti dosta prašine, a to može umanjiti efekat dilovanja totalnih herbicida. Na takim parcelama najbolje bi bilo da se tretiranje sprovede posli kiše, kad se listovi osuše. Totalne herbicide moguće je koristiti od kraja ljeta i početkom jeseni. U uslovima niže temperature vrijeme imamo slabiju translokaciju biljni sokova kroz biljke, a tad je i učinak herbicida manji. Ove herbicide treba koristiti kad je vrijeme mirno - bez vjetrova, jel su oni neselektivni, tj. suzbijaju i uništavaju svaku biljku s kojom preparat dođe u kontakt. Nakon prskanja bar 4-5 sati ne bi trebalo da pada kiša. Do potpunog sušenja korova, zavisno od vrste korova, dolazi dvi do pet nedilja posli prskanja. Da bi postigli potpun željeni učinak u suzbijanju korova, tretiranu parcelu ne treba obradivati tri do pet nedilja posli prskanja.

Proizvođači se trebaju pridržavati

preporučeni doza i načina primene, a koji su sadržani u uputstvu za primenu preparata. Doze su veće za višegodišnje rizomske korove. Učinak ovih herbicida jako zavisi i od utroška vode prilikom prskanja. Najbolji učinak ovih herbicida je kod potrošnje vode od 100-200 litara po hektaru, a da bi postigli tu količinu vode potreban je pravilan odabir dizna ko i određivanje potrebne brzine vožnje traktora. Pri takom utrošku, manje doze herbicida imaju dobar učinak 2-3 litre po hektaru/ha pri suzbijanju jednogodišnji korova i dvi do šest litara po hektaru pri suzbijanju višegodišnji korova u zavisnosti od vrste korova. Pri utrošku vode u količini preko 200 litara po hektaru, doze herbicida se povećavaju čime se povećavaju troškovi, a umanjuje ekološki efekat.

Pri sprovođenju ove mere moramo biti svjesni da ćemo uspjeh suzbijati samo one korove koji su u vrijeme prskanja nikli, a svi oni koji će niknuti naknadno, ostaće neoštećeni od strane primenjenog herbicida.

Herbicidi primenjeni na strništu diluju samo preko lista i zeleni biljni dilova ne ostavljaju herbicidne ostatke u zemljištu, tako da se na tako tretiranoj parceli mogu sijati usivi brez ograničenja. Suzbijanjem korova na strništu smanjuje se brojnost korova za naredni usiv, koji obično bude kaka okopavina. Zafaljujući ovaj miri u proliće naredne godine problem korova se često može riješiti samo jednim tretmanom, kakim zemljišnim herbicidom.

Na tretiranim površinama zabranjena je ispaša stoke, ko i upotreba osušene biljne mase za ishranu.

Nikola Ostrogonac dipl. ing
savitodavac PSSS Subatica

DUŽIJANCA

Kalendar manifestacija

u okviru programa
obilježavanja nacionalnog
praznika Bunjevaca

„Dana Dužijance“

2025. godine

25. april, 18 sati

Blagoslov žita

na Svetog Marka

njiva kod salaša Mirka Babickovića

na Malom Paliću

UK „Centar za kulturu Bunjevaca“

19. jul, 17 sati

Slamarska radionica

Subatica

KUD „Aleksandrovo“

19. jul, 18 sati

Dužijanca u Čonoplji

Crkva Svi Sveti u Čonoplji

UK „Centar za kulturu Bunjevaca“

12. avgust, 19 sati

Izložba najljepšeg

pečenog somuna

Pridstavljajanje bandaša

i bandašice

Promocija knjige

„Pita iz Neolita“

u Varoškom muzeju u Subatici

Vojvodanski muzej

UK „Centar za kulturu Bunjevaca“

8. jun, 18 sati

Običaj Kraljica na Dove

salaš Grge Peceerića

na Čantavirskom putu

KUD „Aleksandrovo“

20. jul

Dužionica u Somboru

9 sati – polazak na misu

s „Fijaker placu“

10 sati – „Misa zafalnica“

u Crkvi Prisvetog Trojstva

11 sati – „Veliko bunjevačko kolo“

Trg Svetog Trojstva

12 sati – pridajka kruva

od novog žita gradonačelniku

u Varoškoj kući

UG „Bunjevačko kolo“ Sombor

15. avgust

Dan Dužijance 2025

18 sati – „Misa zafalnica“

u Crkvi Uzvišenja Svetog Križa

19,30 sati – svečani defile

(polazak od „Bunjevačke matice“)

20 sati – koncert na Trgu slobode

22 sata – „Bandašicino kolo“

Subatica

Nacionalni savit bunjevačke

nacionalne manjine

UK „Centar za kulturu Bunjevaca“

24. jun, 20 sati

Priskakanje vatre

na Svetog Ivana Cvitnjaka

UG „Bunjevačka vila“

UK „Centar za kulturu Bunjevaca“

5. jul

Ris, prikaz tradicionalnog

košenja žita

njiva kod salaša Mirka Babickovića

na Malom Paliću

9 sati – polazak na njivu

12 sati – užna

13 sati – sigarrije

14 sati – radionica čišćenja slame i

pletanja vinaca

UK „Centar za kulturu Bunjevaca“

5. avgust

Jul-avgust (više termina)

Multikulturalna đaćka

u tehniki slame

Osnovna škula „Vuk Karadžić“

Bajmak

BKC „Bajmak“

9. avgust

Dužijanca u Kačmaru

BKC Subatica

KUD „Never“ Kačmar

26. avgust, 18 sati

Izložba slika

Subatica

„Bunjevačka matice“

Od 5. do 7. septembra

12. Likovna kolonija

„Bunjevačke matice“

Palić

„Bunjevačka matice“

